

**SZTE EGÉSZSÉGTUDOMÁNYI ÉS
SZOCIÁLIS KÉPZÉSI KAR**
UNIVERSITAS SCIENTIARUM SZEGEDIENSIS

SZOCIÁLIS JOGI ALAPISMERETEK

TANULÁSI SEGÉDLET
ÁJT0401E
kurzushoz

VÉDŐNŐK SZÁMÁRA

ÖSSZEÁLLÍTOTTA:

Dr. POGÁNY MAGDOLNA
főiskolai tanár

Lezárva: 2010. január

TARTALOMJEGYZÉK

I. CSALÁDOK TÁMOGATÁSA	1
II. A TÁRSADALOMBIZTOSÍTÁSI ELLÁTÁSOK FEDEZETE	20
III. HOZZÁTARTOZÓI NYUGELLÁTÁSOK	25
IV. A SZOCIÁLIS TÖRVÉNY (1993. évi III. tv.) ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEI	29
V. A SZOCIÁLIS TÖRVÉNY ÁLTAL SZABÁLYOZOTT PÉNZBELI ÉS TERMÉSZETBEN NYÚJTOTT ELLÁTÁSOK	36
VI. SZOCIÁLIS SZOLGÁLTATÁSOK (Személyes gondoskodás)	46
VII. A FOGLALKOZTATÁS ELŐSEGÍTÉSE ÉS A MUNKANÉLKÜLIEK ELLÁTÁSA	53

MELLÉKLET [5/2003. (II. 19.) ESZCSM rendelet a magasabb összegű családi pótlékra jogosító betegségekről és fogyatékosokról]

I. A CSALÁDOK TÁMOGATÁSA

Az intézmény rendeltetése

A családok biztonságának megteremtése, és a gyermekvállalás feltételeinek javítása az állam egyik legfontosabb feladata, melyet általában a gyermeknevelés költségei egy részének átvállalásával biztosít. Különös jelentősége van a gyermekvállalás támogatásának, hiszen Magyarországon 1981-től demográfia értelemben természetes fogyásról beszélünk, vagyis évenként rendszeresen több a halálozások száma, mint a születéseké.¹

A családtervezés, a gyermekvállalás végső soron az egyén önrendelkezési joga. Azonban a fogyó népesség a társadalom előregedéséhez vezet, annak minden terhével együtt. Ezért az állam különféle intézkedésekkel befolyásolni törekszik a népesség számának alakulását közvetlenül meghatározó egyik oldalt: a születések számának alakulását és a gyermekvállalási kedvet, hiszen fontos közösségi érdek fűződik a születések számának növekedéséhez.

Az állam által biztosított családtámogatásoknak három célja lehet:

- a társadalomban meglévő jövedelemegyenlőtlenségek kiküszöbölése
- a termékenység befolyásolása
- a gyermek társadalmi hasznosságának elismerése

a gyermekvállalás társadalmi támogatásán keresztül.

A családnak nyújtott ellátásokon keresztül az állam önálló szociális értéként ismeri el a család és a gyermekvállalás fontosságát.

A szociálpolitikai javak elosztásánál a mai magyar családtámogatási rendszer mind az univerzalitás, mind a szelektivitás elvét érvényre juttatja. A támogatások egyes formáit állampolgári jogon, míg a többi formáit rászorultságtól függően, vagy egyéb más feltételekhez kötötten biztosítják az arra jogosultaknak. A jogi szabályozás a gyermekek sajátos jogaira és érdekeire tekintettel olyan rendszert alkot, amely egyrészt különböző támogatások, és szolgáltatások nyújtásával segíti a családot a gyermek felnevelésében, másrészt e támogatások és szolgáltatások nyújtásával védelmet biztosít a családból kiemelt gyermekek számára.

A jóléti gondoskodás az állam részéről kétféle módon jelentkezik. Az egyik: a közvetlen támogatás nyújtása pénz², anyagi javak és szolgáltatások formájában. A másik: a közvetett támogatás például adókedvezmények formájában, vagy a gyermekek által fogyasztott cikkek árkedvezményének formájában³.

A jogi szabályozás megalkotásakor az alábbi alapelveket kívánták érvényre juttatni:

¹ 1980-2000 közötti időszakban Magyarország népessége több mint 510 000 fővel csökkent.

² A családi pótlékra kifizetett összes kiadás 2000-re az 1990. évi több mint kétszeresére nőtt. (132.516 millió forint), ugyanakkor az egy főre jutó családtámogatások reálértéke 2000-re az 1990. évinek csupán 40,6%-a volt.

³ A fogyasztási cikkek árkedvezménye az 1980-as évekig tipikus gyakorlat volt, napjainkban alig jellemző.

- A családnak, mint a társadalom alapvető egységének sokoldalú segítése, a családi élet biztonságának és a gyermekvállalás feltételeinek javítása állami eszközökkel.
- A gyermek gondozásához, neveléséhez nyújtson ellátást, mely hozzájárul a gyermek egészséges, harmonikus fejlődéséhez, testi, szellemi, erkölcsi gyarapodásának elősegítéséhez.
- Az állam részéről olyan támogatások nyújtása, melyek a jövedelmi helyzettől függetlenül a gyermeket nevelő szülőt illetik meg.
- Bizonyos differenciálás – a pénzbeli támogatások területén-, az esélyegyenlőség megteremtése miatt: többgyermekesek, egyedülállók, tartósan beteg, súlyosan fogyatékos gyermeket nevelőknek.

A családok támogatásáról szóló 1998. évi LXXXIV. törvény⁴ célja a családok szociális biztonságának elősegítése és a gyermeknevelés anyagi terheinek csökkentéséhez való állami hozzájárulás.

Hatály⁵: A Magyar Köztársaság területén élő

- magyar állampolgárra,
- bevándorolt vagy letelepedett jogállású,
- továbbá a magyar hatóság által menekültként, illetve hontalanként elismert személyekre,
- Uniós állampolgárok, amennyiben három hónapot meghaladóan tartózkodnak Magyarországon, és itt bejelentett lakóhellyel rendelkeznek,⁶
- az anyasági támogatás kivételével – a szociális biztonsági rendszereknek a Közösségen belül mozgó munkavállalókra és családtagjaikra történő alkalmazásáról szóló, 1408/71/EGK tanácsi rendeletben (1971. június 14-i) meghatározott jogosulti körbe tartozó személyre⁷.

Alapelvek:

- a gyermekvállalás feltételeinek javítása állami feladat;
- a gyermek otthoni ellátásához nyújtott segítségnek a gyermek mindenoldalú fejlődését kell segítenie;
- jövedelmi helyzettől függetlenül a gyermeket nevelő szülőt illetik meg az ellátások (Üzenet: minden gyermek egyformán fontos!);
- bizonyos differenciálás, az esélyegyenlőség megteremtése miatt: többgyermekesek, egyedülállók, tartósan beteg, súlyosan fogyatékos gyermeket nevelőknek.

⁴ 223/1998. (XII. 30.) Korm. rendelet, a törvény végrehajtásáról

⁵ Amennyiben nemzetközi szerződés eltérően nem rendelkezik.

⁶ 1968. október 15-i 1612/68/EGK tanácsi rendeletben meghatározott a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személy beutazásáról és tartózkodásáról szóló törvény (a továbbiakban: Szmvt.) szerint a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyre, amennyiben az ellátás igénylésének időpontjában az Szmvt.-ben meghatározottak szerint a szabad mozgás és a három hónapot meghaladó tartózkodás jogát a Magyar Köztársaság területén gyakorolja, és a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló törvény szerint bejelentett lakóhellyel rendelkezik.

⁷ Amennyiben az ellátás igénylésének időpontjában az Szmvt.-ben meghatározottak szerint a szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogát a Magyar Köztársaság területén gyakorolja, és – a határ menti ingázókat kivéve – a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló törvény szerint bejelentett lakóhellyel rendelkezik.

1. Családi pótlék (csp)

A családi pótlék a gyermekek nevelési, iskoláztatási költségeihez való rendszeres állami hozzájárulás.

A családi pótlék a gyermek védelembe vétele esetén részben természetbeni formában is nyújtható. A természetben történő nyújtásáról a védelembe vételről határozatot hozó gyámhatóság dönt. Természetbeni formában a családi pótlék védelembe vett gyermek után járó összegének legfeljebb 50%-a nyújtható, legfeljebb egyéves – indokolt esetben ismételten elrendelhető – időtartamra.

Erre a rendszeres pénzbeli ellátásra magyar állampolgárokon kívül a menekültek, bevándoroltak is jogosultak, valamint az Európai Gazdasági Térségből Magyarországra gyermekkel érkező munkavállalók, vállalkozók.

1.1. A védett személyek körét két csoportra oszthatjuk. Az első csoportba a gyermeket gondozó, nevelő szülők, vagy más törvényes képviselők tartoznak, akik a **gyermek jogán** válnak családi pótlékra jogosulttá. A másik azon személyek csoportja, akik **saját jogon** jogosultak családi pótlékra.

1.1.1. Az általuk nevelt **gyermek jogán** családi pótlékra jogosultak:

- a **szülő**: vér szerinti, az örökbe fogadó, a szülővel együtt élő házastárs, az a személy, aki a saját háztartásában nevelt gyermeket örökbe kívánja fogadni, és az erre irányuló eljárás már folyamatban van;
- a **nevelőszülő, a hivatásos nevelőszülő, a gyám**,
- **az a személy, akihez a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (Gyvt.) 72. §-ának (1) bekezdése alapján a gyermeket ideiglenes hatállyal elhelyezték**,
- a **16. életévét betöltött kiskorú szülő**, amennyiben gyermekének gyámjával - a Csjt szerint gyámhatósági engedéllyel⁸ - nem él egy háztartásban.

A felsorolt jogosultak mindegyikének csak akkor folyósítják a családi pótlékot, ha a gyermeket saját háztartásukban⁹ nevelik.

A *vagyonkezelői joggal felruházott gyám*, illetőleg a *vagyonkezelő eseti gondnok* a gyermekotthonban, a javítóintézetben nevelt vagy a büntetés-végrehajtási intézetben lévő gyermekvédelmi gondoskodás alatt álló gyermekekre (személyre) tekintettel válik jogosulttá a családi pótlékra.

⁸ A gyámhatóság határozatában meg kell neveznie, ki jogosult családi pótlékra.

⁹ *Saját háztartásban nevelt, gondozott gyermek*: az a gyermek, aki a gyermek jogán családi pótlékra jogosult személlyel életvitelszerűen együtt él és annak gondozásából rendszeres jelleggel legfeljebb csak napközbeni időszakokra kerül ki. A családban élő gyermek után folyósított családi pótlék tekintetében saját háztartásban nevelt gyermeknek kell tekinteni azt a gyermeket (személyt) is,

a) aki átmeneti jelleggel tartózkodik a háztartáson kívül kül- és belföldi tanulmányai folytatása vagy gyógykezelése okán;

b) akit 30 napot meg nem haladóan szociális intézményben helyeztek el;

c) aki a szülő kérelmére átmeneti gondozásban részesül, vagy szülőjével együtt családok átmeneti otthonában [Gyvt. 49–51. §] tartózkodik.

Ha a kiskorú szülő gyermekének nincs gyámja, vagy ha a 16. életévét betöltött kiskorú szülő a saját háztartásban nevelt gyermekének gyámjával a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény 77. §-ának (2) bekezdése szerint nem él egy háztartásban, a családi pótlékot a kiskorú szülőnek kell megállapítani.

A Magyarország területén működő *szociális intézmény* vezetője az intézményben elhelyezett gyermekekre (személyre) tekintettel jogosult a családi pótlékra.

1.1.2. Saját jogon családi pótlékra jogosultak

- Azok a személyek, akik a *tizennyolcadik életévüket betöltötték és tartósan betegek, illetve súlyosan fogyatékosok*, és utánuk a 18. életévük betöltéséig magasabb összegű családi pótlékot folyósítottak,
- valamint azok a nagykorúak, akik *közoktatási intézményben tanulmányokat folytatnak*, és további feltételeknek megfelelnek.(lásd. 1.2.2.)

1.2. Jogosultsági feltételek

Családi pótlék az után a gyermek, vagy személy után folyósítható, akinél az alábbi feltételek valamelyike fennáll:

- a gyermek ***még nem tanköteles***, vagy
- ***tankötelezettsége megszűnéséig tanköteles*** gyermek, vagy
- ***közoktatási intézményben tanulmányokat folytató*** gyermek, illetve személy, vagy
- ***tartósan beteg, vagy súlyosan fogyatékos*** gyermek, vagy személy.

1.2.1. A tankötelezettség időtartama

A közoktatási törvény¹⁰ értelmében a ***gyermek*** legkorábban abban a naptári évben, amelyben a hatodik, legkésőbb amelyben a nyolcadik életévét betölti, tankötelessé válik. A sajátos nevelési igényű tanuló tankötelezettnek minősül addig, ameddig képzési kötelezettség alá esik.

Ha a sajátos nevelési igényű gyermek súlyos és halmozottan fogyatékos, attól az évtől kezdve, amelyben az ötödik életévét betölti, az óvodai nevelési év első napjától kezdődően fejlesztő felkészítésben vesz részt. A fejlesztő felkészítés megvalósítható a fogyatékosok ápoló, gondozó otthonában nyújtott gondozás, a fogyatékosok rehabilitációs intézményében, a fogyatékosok nappali intézményében nyújtott gondozás, a gyógypedagógiai tanácsadás, korai fejlesztés és gondozás keretében biztosított fejlesztés és gondozás, a konduktív pedagógiai ellátás, a gyógypedagógiai nevelésben és oktatásban részt vevő iskolában nyújtott fejlesztés keretében, illetőleg annak a nevelési évnek a végéig, amelyben a gyermek hatodik életévét betölti bölcsődei gondozás keretében. A jegyző kötelezheti a szülőt, hogy gyermekével jelenjen meg a szakértői vizsgálaton, illetőleg, hogy gyermeke részére a szakértői véleményben meghatározottak szerint biztosítsa a fejlesztő felkészítésben való részvételt.

A tankötelezettség annak a tanévnek a végéig tart, amelyben a tanuló tizennyolcadik életévét betölti.¹¹

1.2.2. Közoktatási intézményben folytatott tanulmányok

Családi pótlék csak azok után a gyermekek után jár, akik közoktatási intézményben folytatnak tanulmányokat. A felsőoktatási intézményekbe járó

¹⁰ 1993. évi LXXIX. törvény a közoktatásról

¹¹Tizenhatodik életévének betöltése után kérelmére megszűnik annak a tankötelezettsége, aki érettségi vizsgát tett, vagy államilag elismert szakképesítést szerzett, illetve házasságkötés révén nagykorúvá vált, vagy gyermekének eltartásáról gondoskodik.

hallgatók után, vagy számukra nem folyósítható családi pótlék. Ők a családi gyermekszámba számíthatók be.

A közoktatási intézményben tanulmányokat folytató, nagykorú **személy** akkor jogosult **saját jogán** családi pótlék, ha

- mindkét szülője elhunyt, vagy
- a vele egy háztartásban élő hajadon, nőtlen, elvált vagy házastársától különélő szülője elhunyt (együtt: egyedülálló), vagy
- kikerült az átmeneti vagy tartós nevelésből, vagy
- a gyámsága nagykorúvá válása miatt szűnt meg,
- nagykorúvá válása előtt a gyermek jogán neki folyósították a családi pótlékot (lásd. 1.1.1.)
- a szülővel nem egy háztartásban élő nagykorú gyermek.

1.2.3. Tartós betegség, súlyos fogyatékoság (e törvény alkalmazásakor)

Az a 18 évesnél fiatalabb **gyermek**, aki betegsége, testi vagy értelmi fogyatékosága miatt állandó, vagy fokozott felügyeletre, ápolásra, gondozásra szorul. A magasabb összegű családi pótlékra jogosító betegségeket, illetve fogyatékoságokat, valamint az igazolásukat meghatározó eljárás rendjét külön rendelet szabályozza.¹²

Ebbe a kategóriába tartozik az a 18 évesnél idősebb személy is, aki 18. életéve betöltése előtt munkaképességét legalább 67%-ban elvesztette, illetve legalább 50%-os mértékű egészségkárosodást szenvedett, és ez az állapot egy éve tart, vagy előreláthatólag legalább egy évig fennáll.

¹² 5/2003. (II. 19.) ESZCSM rend. magasabb összegű családi pótlékra jogosító betegségekről és fogyatékoságokról

1.3. A családi pótlék mértéke

A családi pótlék mértékének megállapításakor az alábbi szempontokat kell figyelembe venni.

1.3.1. A családi pótlék havi összege gyermekenként

A jogosult	A családi pótlék havi összege gyermekenként
Egygyermekes család	12.200 Ft
Egygyermekes egyedülálló	13.700 Ft
Kétgyermekes család	13.300 Ft
Kétgyermekes egyedülálló	14.800 Ft
Három vagy többgyermekes család	16.000 Ft
Három vagy többgyermekes egyedülálló	17.000 Ft
18. életévét betöltött, tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos személy után	20.300 Ft
Tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos gyermeket nevelő család esetén, valamint az intézményben élő, továbbá nevelőszülőnél, hivatásos nevelőszülőnél elhelyezett tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos gyermek után	23.300 Ft
Tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos gyermeket nevelő egyedülálló esetén a tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos gyermek után.	25.900 Ft
Gyermekotthonban intézetben, vagy nevelőszülőnél, hivatásos nevelőszülőnél elhelyezett, ideiglenes hatállyal elhelyezett gyermek után, valamint a közoktatási intézménybe járó, saját jogán jogosult részére.	14.800 Ft

A családi pótlékot – függetlenül az igénylés és megszüntetés időpontjától – teljes hónapra kell megállapítani és folyósítani.

Amikor az adott családban, vagy személynek járó családi pótlék összege megállapításra kerül, akkor vizsgálni kell, azt is, hogy egyrészt ki számít **egyedülállónak**, másrészt kik azok, akik a **családi gyermekszámba beszámíthatók**.

1.3.2. *Egyedülállónak* kell tekinteni a *családi pótlék összegének megállapítása szempontjából*¹³ azt a szülőt, gyámot is, aki saját maga vagy házastársa, élettársa

- közoktatási intézmény tanulója, felsőoktatási intézmény első oklevelet szerző hallgatója, és jövedelme nincs,
- vakok személyi járadékában, vagy fogyatékosági támogatásban részesül,

¹³ Az egyedülállóak meghatározása az egészségbiztosítás pénzügyi ellátásai tekintetében ettől eltérő kategóriákat is tartalmaz.

- rokkantsági nyugdíjas, baleseti rokkantsági nyugdíjas, illetve rehabilitációs járadékban részesül, és nyugdíjának, járadékának összege nem haladja meg a rokkantsági csoportonként megállapított legkisebb rokkantsági nyugdíj, illetve rehabilitációs járadék összegét és egyéb jövedelme nincs,
- nyugellátásban, átmeneti járadékban részesül és nyugdíjának, járadékának összege nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegét és egyéb jövedelme nincs,
- időskorúak járadékában, rendszeres szociális segélyben, rendszeres szociális járadékban, rokkantsági járadékban, hadigondozási járadékban részesül és egyéb jövedelme nincs,
- a reá irányadó öregségi nyugdíjkorhatárt betöltötte és jövedelme nincs.

*1.3.3. A családi gyermekszám megállapításakor figyelembe kell venni azt a vér szerinti, örökbe fogadott vagy nevelt **gyermeket**, aki az igénylő háztartásában él, és*

- akire tekintettel a szülő, a nevelőszülő, a hivatásos nevelőszülő, a gyám családi pótlékra jogosult,
- aki közoktatási intézmény tanulója vagy felsőoktatási intézményben első felsőfokú szakképzésben, első egyetemi vagy főiskolai szintű alapképzésben részt vevő hallgató¹⁴ és rendszeres jövedelemmel nem rendelkezik,
- aki saját jogán jogosult az ellátásra.

Azt a **személyt** is figyelembe kell venni a családi pótlék összegének megállapításánál, aki fogyatékos és szociális intézményi ellátásban részesül, feltéve, hogy őt a gyámhivatal nem vette átmeneti vagy tartós nevelésbe és a családi pótlékot igénylő vele kapcsolatot tart fenn.

1.3.4. Magasabb összegű családi pótlék

Amennyiben a gyermekre tekintettel 18. életévének betöltéséig magasabb összegű családi pótlékot folyósítanak, az ezt követően utána, vagy részére folyósított ellátás havi összege meg kell hogy egyezzen az aktuális évi magasabb összegű családi pótlék mértékével.¹⁵

Magasabb összegű családi pótlék megállapítása esetén az igényelbíráló szerv a határozattal egyidejűleg hatósági bizonyítványt ad ki, mely utazási kedvezmény igénybevételére jogosít.¹⁶

1.4. A családi pótlék jogosultság időtartama

A családi pótlék a gyermek **megszületésétől a közoktatási intézményben befejezett tanulmányokig jár**. A közoktatási intézményben tanulmányokat

¹⁴ Ha a nem tanköteles gyermek tanulói jogviszonya az első vizsgaidőszak utolsó napján megszűnik, de az új képzési időszakra ismét hallgatói jogviszonyt létesít, akkor a tanulói jogviszony megszűnése és a hallgatói jogviszony létesítése közötti időt – legfeljebb azonban két hónapot – utóbb a családi pótlék számításakor figyelembe kell venni.

¹⁵ A 18. életévét betöltött tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos személy az emelt összegű családi pótlék helyett kérheti a **fogyatékosági támogatás** folyósítását.

¹⁶ 85/2007. (IV. 25) Korm. rend. a közforgalmú személyszállítási utazási kedvezményekről 8.§ (1) c).

folytató **gyermek után** a családi pótlék annak a tanévnek a végéig jár, amelynek időtartama alatt betölti **23.** életévét.

[A középiskolában tanulmányokat folytató tanuló után a családi pótlék annak a tanévnek az utolsó napjáig jár, amely évben a huszadik életévét betölti. Ez alól kivételt képez az a sajátos nevelési igényű tanuló, aki az 1998. évi XXVI. törvény alapján fogyatékosági támogatásra nem jogosult. Ebben az esetben a családi pótlék annak a tanévnek az utolsó napjáig jár, amelyben a tanuló a huszonharmadik életévét betölti.]¹⁷

1.5. Kizáró és korlátozó rendelkezések

Amennyiben a tizennyolcadik életévét betöltött **gyermek**nek, illetve **személy**nek rendszeres jövedelme van¹⁸, úgy a reá tekintettel, illetve a részére megállapított családi pótlék folyósítását a negyedik hónaptól mindaddig *szüneteltetni* kell, amíg rendszeres jövedelemmel rendelkezik.

A vagyonkezelői joggal felruházott gyám, illetőleg eseti gondnok

- a javítóintézetben nevelt vagy a büntetés-végrehajtási intézetben lévő gyermek (személy) után járó családi pótlék teljes összegét,
- a gyermekotthonban levő gyermek (személy) után járó családi pótlék összegének 50%-át

gyámhatósági fenntartásos betétben vagy folyószámlán helyezi el.

A szociális intézmény vezetője a családi pótlék teljes összegét az intézmény költségvetésétől elkülönítetten kezeli és *biztosítja a személyre szóló felhasználást.*¹⁹ A gyermekotthon vezetője a családi pótlék összegének 50%-át az intézmény költségvetésétől elkülönítetten kezeli, és a gyermek teljes körű ellátásának kiegészítésére *biztosítja a személyre szóló felhasználást.*²⁰

Ugyanazon gyermek (személy) után járó *családi pótlék csak egy jogosultat illet meg.* Amennyiben a gyermek együtt élő szülők háztartásában él, a családi pótlékot – együttes nyilatkozatuk alapján – *bármelyik szülő igényelheti,* mégpedig nyilatkozatuk szerint *gyermekenként.* Megállapodás hiányában az ellátást igénylő szülő személyéről – kérelemre – a gyámhatóság dönt.

¹⁷ 2010. augusztus 31-én megszűnik a családi pótlékra való jogosultsága annak a 20. életévét 2010. szeptember 1-jét megelőzően betöltött személynek, aki után vagy aki részére a családi pótlék a közoktatási intézményben folytatott tanulmányaira tekintettel került folyósításra. Hatálybalépés: 2010. augusztus 31. napján lép hatályba.

¹⁸ *Jövedelem:* az a személyi jövedelemadóról szóló törvényben adóköteles jövedelemként meghatározott vagyoni érték, bevétel, amelynek havi összege meghaladja a mindenkori legkisebb munkabér összegét.

¹⁹ *Személyre szóló felhasználásnak minősül* a személyi térítési díjra, a költőpénzre, valamint a személyes szükségletre történő felhasználás.

²⁰ A gyermekotthonban, valamint a szociális intézményben elhelyezett átmeneti vagy tartós nevelésbe vett gyermek után járó családi pótlék felhasználása a gyermekek védelméről és gyámügyi igazgatásról szóló törvényben foglaltak szerint történik.

1.6. Adókedvezmények

A személyi jövedelemadóról szóló törvény alapján²¹ járó adókedvezmények egyik csoportja a gyermeket nevelő - illetve gyermeket váró - családok terheinek csökkentéséhez járul hozzá.

Az összevont adóalap adójából a nem kell megfizetni a családi kedvezményt, amelyet a kedvezményezett eltartott után érvényesíthet a jogosult.

A családi kedvezmény kedvezményezett **eltartottakként és jogosultsági hónaponként 4000 forint**, feltéve, hogy az adott hónap bármely napján az eltartottak létszáma a három főt eléri.²²

Jogosultsági hónap az a hónap, amelyre tekintettel a családi pótlékot, illetőleg a rokkantsági járadékot folyósítják, magzat esetében a várandósság időszakában azon hónap, amelyben a várandósság orvosi igazolása alapján a jogosultság legalább egy napig fennáll, kivéve azt a hónapot, amikor a megszületett gyermek után a családi pótlékra való jogosultság megnyílik. Az adóhatóság az ellenőrzés során kérheti a várandósság tényéről kiadott orvosi igazolást.

Az eltartottak létszámába be kell számítani a kedvezményezett eltartottakon kívül azokat is, akiket rajtuk kívül a családok támogatásáról szóló törvény szerint a családi pótlék összegének megállapítása szempontjából figyelembe vesznek (a továbbiakban együtt: eltartottak).

A családi kedvezmény érvényesítésére *jogosult* az a magánszemély, aki a családok támogatásáról szóló törvény szerint *családi pótlékra jogosult*, továbbá a *várandós nő* és *vele közös háztartásban élő házastársa*.

Nem jogosult azonban a családi kedvezmény érvényesítésére az a magánszemély, aki a családi pótlékot mint vagyonkezelői joggal felruházott gyám, illetőleg mint vagyonkezelő eseti gondnok a gyermekothonban, a javítóintézetben nevelt vagy a büntetés-végrehajtási intézetben lévő, gyermekvédelmi gondoskodás alatt álló gyermekekre (személyre) tekintettel kapja, valamint a szociális intézmény vezetője, ha a családi pótlékot az intézményben elhelyezett gyermekekre (személyre) tekintettel kapja.

Ha a kedvezményezett eltartott saját maga volna jogosult a családi kedvezmény érvényesítésére, illetőleg, ha a kedvezményezett eltartott rokkantsági járadékban részesülő magánszemély, akkor a vele közös háztartásban élő magánszemélyek közül – döntésük szerint – egy minősül jogosultnak.

A családi kedvezmény érvényesítésének feltétele az eltartottak természetes azonosító adatainak vagy adóazonosító jelének feltüntetése az adóbevallásban, azzal, hogy magzat (ikermagzat) esetében az előzőeket a várandósság tényéről adott nyilatkozat helyettesíti.

A családi kedvezmény ugyanazon kedvezményezett eltartott után egyszeresen érvényesíthető, azonban a jogosult a vele közös háztartásban élő házastársával, élettársával – amennyiben a gyermeket nevelő egyedülálló

²¹ 1995. évi CXVII. tv. a személyi jövedelemadóról 40. §

²² Figyelemmel kell lenni a bruttó jövedelemkorlátra a jogosultnál. Ez lényegében azt jelenti, hogy a 2010. évben, évi 7.620.000,- Ft fölötti összjövedelem esetén az adókedvezmény csökkentett mértékben, vagy egyáltalán nem vehető igénybe.

családi pótlékát az élettársak egyike sem veszi igénybe az adóév végén megoszthatja azt (ideértve azt az esetet is, ha a családi kedvezményt a jogosult egyáltalán nem tudja érvényesíteni), feltéve, hogy a megosztás tényéről az adóbevallásukban nyilatkozatot adnak és egymás adóazonosító jelét feltüntetik.

Ha a magzat (ikermagzat) felismerése az adóbevallás benyújtását követően történik, akkor a várandósság alapján az adóévben fennálló jogosultsági hónapokra járó családi kedvezmény önellenőrzéssel érvényesíthető.

2. Gyermekgondozási támogatások

A támogatásoknak két típusa van: a gyermekgondozási segély (**gyes**), illetve a gyermeknevelési támogatás (**gyet**). A gyermeket nevelők részére, havi rendszerességgel járó támogatások célja, hogy a jogosult megélhetését biztosítsa. A családi pótlékhoz hasonlóan magyar állampolgárokon kívül a menekültek, bevándoroltak, valamint Európai Gazdasági Térség polgárai is jogosultak rá.

2.1. A védett személyek köre

A gyermekgondozási támogatásra **saját jogon** jogosultak: szülő (kiskorú szülő is, ha 16. életévét betöltötte és gyámhatósági engedéllyel hagyta el a szülői házat), nevelőszülő, a gyám. A nagyszülő²³ gyes-re a **szülő jogán** szerezhet jogosultságot.

2.2. Jogosultsági feltételek

A gyes-re, valamint a gyet-re való jogosultság feltétele, hogy a gyermeket a jogosult a saját háztartásában²⁴ nevelje.

A gyet esetén további jogosultsági feltétel, hogy három vagy több kiskorút neveljen.

A nagyszülő által igényelt gyes esetén további jogosultsági feltétel, hogy a gyermek

- az első életévét betöltötte, továbbá
- gondozása, nevelése a szülő háztartásában történik, valamint
- szülei írásban nyilatkoznak arról, hogy a gyermekgondozási segélyről lemondanak és egyetértenek a gyermekgondozási segélynek nagyszülő részéről történő igénylésével,²⁵
- a gyermeket nem helyezik el napközbeni ellátást biztosító intézményben [Gyvt. 41. § (3) bek].

²³ Nagyszülő e tv. alkalmazásában: a gyermek szülőjének vér szerinti, örökbefogadó szülője, továbbá annak együtt élő házastársa.

²⁴ A saját háztartásban nevelés tekintetében a kritériumok megegyeznek a családi pótléknál ismertetettekkel a gyermekgondozási segélyre fő szabály szerint jogosultak, valamint a gyermeknevelési támogatásra jogosultak alkalmazása szempontjából.

²⁵ A gyermekkel nem közös háztartásban élő szülő egyetértő nyilatkozatát – kérelemre – a gyámhatóság pótolhatja. Ha a szülő az egyetértő nyilatkozatát visszavonja és azt a gyámhatóság nem pótolja, a visszavonás a nagyszülő gyermekgondozási segélyre való jogosultságát megszünteti. Az ellátást az egyetértés visszavonását tartalmazó nyilatkozatnak az igényelbíráló szervhez történő benyújtását követő hónap utolsó napjától kell megszüntetni.

A nagyszülő részére a gyes-re való jogosultság fenti feltételek fennállása esetén is, csak akkor állapítható meg, ha

- ő maga megfelel az ellátásra való jogosultság feltételeinek, és
- a szülő esetében is fennállnak a jogosultsági feltételek.

2.3. A támogatások mértéke

A gyermekgondozási támogatások havi összege: azonos az *öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegével*²⁶, függetlenül a gyermekek számától – töredékhónap esetén egy naptári napra a havi összeg harmincad része jár.

A gyes havi összege ikergyermekek esetén – függetlenül a gyermekek számától – azonos az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 200%-ával.

A gyermekgondozási támogatás folyósítása esetén a jogosult nyugdíjjárulék fizetésére kötelezett. Ebből következően ezen ellátások időtartama szolgálati időnek minősül.

2.4. A jogosultság időtartama

A gyes fő szabály szerint a gyermek 3. életévének betöltéséig jár.

[2010-05-01-től: A gyermek 2. életévének betöltéséig jár.]

Ikergyermekek esetén a tankötelessé válás évének végéig. Amennyiben ikergyermekek a tankötelezettséget nem egyszerre érik el, úgy a legkésőbb tankötelessé váló gyermeket kell figyelembe venni.²⁷

A gyes a tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos gyermek 10. életévének betöltéséig jár.

A gyet a legfiatalabb gyermek 3. életévének betöltésétől 8. életévének betöltéséig jár.

[2010-05-01-től: A gyet a legfiatalabb gyermek 2. életévének betöltésétől...]

2.5. A gyermek napközbeni elhelyezése

A gyermekgondozási támogatásra való jogosultságot nem érinti, ha a gyermeket napközbeni ellátást biztosító intézményben helyezik el, feltéve, hogy a gyermekgondozási támogatásra jogosult közoktatási intézményben a nappali oktatás munkarendje szerint tanul, illetőleg felsőoktatási intézmény nappali tagozatos hallgatója.

A *gyermekgondozási segélyre* való jogosultságot nem érinti, ha a napközbeni ellátást biztosító intézményben elhelyezett gyermek

- a szülő esetén egyévesnél idősebb, illetőleg
 - a nagyszülő esetén háromévesnél idősebb,
- és az intézményi elhelyezés a napi 5 órás időtartamot nem haladja meg.

²⁶ Öregségi nyugdíj legkisebb összege: **2008. január 1-től 28.500,- Ft.**

²⁷ A tankötelessé válás évének kell tekinteni azt az évet, amelyben a gyermek tíz éves lesz, akkor is, ha addig nem kezdte el tanulmányait.

A *gyermeknevelési támogatásra* való jogosultságot nem érinti, ha

- a napközbeni ellátást biztosító intézményi elhelyezést igénybevevő gyermek rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesül,
- a védelembe vétellel során kötelezték a szülőt, hogy vegyen igénybe a gyermek számára napközbeni ellátást, iskolaotthonos nevelést-oktatást, illetve kollégiumi ellátást²⁸
- a gyermek a napközbeni ellátást biztosító intézményi elhelyezést nem a lakó-, illetve tartózkodási helyén veszi igénybe,
- a napközbeni ellátást biztosító intézményi elhelyezést iskolában tanuló gyermek veszi igénybe,
- az előbbi felsorolásban nem említett gyermeket napközbeni ellátást biztosító intézményben helyezik el, feltéve, hogy az intézményi elhelyezés a napi 5 órás időtartamot nem haladja meg – amelybe a napközbeni ellátás keretében nyújtott étkezés, valamint a kötelező vagy ajánlott fejlesztő foglalkozás időtartama nem számít bele – nem haladja meg.

A gyermek elhelyezése szempontjából *nem minősül szociális intézményi elhelyezésnek* a gyermek rehabilitációs, habilitációs célú foglalkoztatására irányuló napközbeni intézményi elhelyezése.

Amennyiben a gyermeket az itt felsoroltakon kívüli napközbeni ellátást biztosító intézményben helyezik el úgy az ellátás (gyes, vagy gyet) folyósítása szünetel.

2.6. Kizáró és korlátozó rendelkezések

Nem jár gyermekgondozási támogatás annak a **személynek**, aki

- a Sztv.²⁹-ben szabályozott rendszeres pénzellátásban³⁰ részesül, kivéve
 - ✓ a gyermekgondozási támogatás, valamint a gyermekgondozási támogatás folyósítása mellett végzett kereső tevékenység után járó táppénzt, baleseti táppénzt, továbbá ápolási díjat,
 - ✓ a gyes-re való jogosultság esetében Tbny.³¹ alapján járó nyugellátást, illetve annak minősülő nyugellátást, továbbá rehabilitációs járadékot,

²⁸ Gyvt. 68.§ (3) bek. a) pont.:

„A védelembe vétellel egyidejűleg a gyermek gondozásának folyamatos segítése és ellátásának megszervezése, a szülői nevelés támogatása érdekében a települési önkormányzat jegyzője a gyermek részére a gyermekjóléti szolgálat családgyógyújtóját rendeli ki, és szükség esetén

a) kötelezi a szülőt, hogy folyamatosan vegye igénybe a gyermekek napközbeni ellátását, illetve a Kt. hatálya alá tartozó iskolaotthonos nevelést-oktatást, illetve kollégiumi ellátást,”

²⁹ 1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és ellátásokról

³⁰ *Rendszeres pénzellátás*: a táppénz, a terhességi-gyermekágyi segély, a gyermekgondozási díj, az öregségi nyugdíj, a rokkantsági nyugdíj, az öregségi járadék, a munkaképtelenségi járadék, az özvegyi járadék, a növelt összegű öregségi, munkaképtelenségi és özvegyi járadék, az özvegyi nyugdíj – kivéve az ideiglenes özvegyi nyugdíjat, továbbá a házastársa jogán legalább két árvaellátásra jogosult gyermek eltartásáról gondoskodó személy özvegyi nyugdíját –, a baleseti táppénz, a baleseti rokkantsági nyugdíj, a hozzátartozói baleseti nyugellátás, az Flt. alapján folyósított pénzbeli ellátás, az átmeneti járadék, a rendszeres szociális járadék, a bányászok egészségkárosodási járadéka, a rokkantsági járadék, a hadigondozottak és nemzeti gondozottak pénzbeli ellátásai, a gyermekgondozási segély, a gyermeknevelési támogatás, az időskorúak járadéka, a munkanélküliek jövedelempótló támogatása, a rendszeres szociális segély, az ápolási díj, a nemzeti helytállásért elnevezésű pótlék.

³¹ 1997. évi LXXXI. törvény a társadalombiztosítás nyugellátásáról (Tbny.)

- rokkantsági járadékot, az átmeneti járadékot, a rendszeres szociális járadékot és a bányász dolgozók egészségkárosodási járadékát,
- olyan gyermek után igényli a támogatást, akit a Gyvt.³² alapján ideiglenes hatállyal elhelyeztek, átmeneti vagy tartós nevelésbe vettek, továbbá az Sztv. alapján 30 napot meghaladóan szociális intézményben helyeztek el,
 - előzetes letartóztatásban van, illetve szabadságvesztés büntetését tölti.

Meg kell szüntetni a nagyszülő gyes-re való jogosultságát, ha olyan kizáró körülmény áll be, amely a szülő az ellátásnak saját maga általi igénybevétele esetén a gyes-re való jogosultságának elvesztését vonná maga után.

Ha a szülő a gyermek után gyermekápolási táppénzt vesz igénybe, ez a körülmény a nagyszülő gyes-re vonatkozó jogosultságát nem érinti.

A gyermekgondozási támogatást a gyermekkel közös háztartásban élő szülők bármelyike igénybe veheti. Megállapodás hiányában a támogatást igénylő szülő személyéről – kérelemre – a gyámhatóság dönt.

Amennyiben a szülők egyidejűleg több gyermek után lennének jogosultak a gyermekgondozási támogatás egyik vagy mindkét formájára, úgy a támogatást *csak egy jogcímen és csak az egyik szülő részére* lehet megállapítani.

Amennyiben a gyermekgondozási támogatásban részesülő személy az általa nevelt gyermek halála miatt elveszti támogatásra való jogosultságát, úgy *a támogatás folyósítását* a halálesetet követő hónap 1. napjától számított 3 hónap múlva kell *megszüntetni*. Ezt a rendelkezést kell alkalmazni akkor is, ha a gyes-ben részesülő személy az általa nevelt ikergyermekek egyikének halála miatt veszíti el a 200%-os támogatásra való jogosultságot.

2.7. Jövedelemszerző tevékenység a gyermekgondozási támogatások mellett

A gyes-ben részesülő szülő, gyám keresőtevékenységet a gyermek egyéves korának betöltésétől időkorlát nélkül végezhet. A kiskorú szülő gyermekének gyámja a gyermek 1 éves kora alatt is végezhet kereső tevékenységet. A nagyszülő a gyermek harmadik életévének betöltésétől napi 4 órát meg nem haladó időtartamban folytathat kereső tevékenységet, vagy időkorlátozás nélkül, ha a munkavégzés az otthonában történik.

A gyet-ben részesülő személy napi 4 órát meg nem haladó időtartamban folytathat kereső tevékenységet, vagy időkorlátozás nélkül, ha a munkavégzés az otthonában történik.

2. 8. Méltányosságból folyósított ellátások

A Magyar Államkincstár elnöke méltányossági jogkörben eljárva – a kizáró körülményekre figyelemmel – a gyes-re való jogosultságot

³² 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról (Gyvt.)

- **megállapíthatja** a gyermeket nevelő személynek (tehát nem csak a közeli hozzátartozónak), ha a gyermek szülei a gyermek nevelésében három hónapot meghaladóan akadályoztatva vannak,
- **megállapíthatja, illetőleg meghosszabbíthatja** a gyermek általános iskolai tanulmányainak megkezdéséig, legfeljebb azonban a gyermek 8. életévének betöltéséig, ha a gyermek betegsége miatt gyermekek napközbeni ellátását biztosító intézményben nem gondozható³³.

3. Anyasági támogatás (at)

Egyszeri pénzbeli ellátás, melynek célja a szüléssel összefüggésben felmerülő többletkiadásokhoz való hozzájárulás.

3.1. A védett személyek köre

Saját jogán jogosult rá a **szülő nő**, az **örökbefogadó szülő** és a **gyám**. Amennyiben az anyasági támogatásra jogosult nő, annak felvétele előtt meghal, az anyával egy háztartásban élő **apa**, az ő hiányában az **a személy** a jogosult, aki a **gyermeket gondozza**.

3.2. Jogosultsági feltételek

A szülő nőnek akkor jár az anyasági támogatás, ha terhessége alatt legalább négy alkalommal – koraszülés esetén legalább egyszer – terhesgondozáson vett részt. Őt az anyasági támogatás akkor is megilleti, ha a gyermek halva született. (Amennyiben a szülő nő legalább öt hónapig külföldön tartózkodott – és ezt igazolni tudja – a terhesgondozás igazolása nélkül is részesülhet az anyasági támogatásban.)

Az örökbefogadó szülőnek, illetve a gyámnak akkor jár az anyasági támogatás, ha a szülést követő 180 napon belül az örökbefogadást jogerősen engedélyezték, illetve – jogerős határozat alapján – a gyermek a gyám gondozásába kerül.

3.3. A támogatás mértéke

Az anyasági támogatás – gyermekenkénti – összege azonos a gyermek születésének időpontjában érvényes öregségi nyugdíj legkisebb összegének 225%-ával, ikergyermek esetén 300%-ával.

3.5. Kizáró és korlátozó rendelkezések

Nem jár anyasági támogatás, ha a szülők a gyermek születését megelőzően nyilatkozatban hozzájárultak a gyermek örökbefogadásához, kivéve, ha a szülést követően 180 napon belül ezt visszavonták, és az igény benyújtják.

Akkor *sem jár* anyasági támogatás, ha a megszületett gyermek a gyámhatóság jogerős határozata alapján családból kikerülést eredményező gyermekvédelmi gondoskodásban részesül. Ebben az esetben kivételt képez, ha szülést követő 180 napon belül a gyermekvédelmi gondoskodást megszüntetik, és a továbbiakban az anya gondoskodik a gyermek neveléséről.

³³ Gyvt. 41. § (3) bek.

4. A családtámogatási ellátásokkal (csp; gyes; gyet; at) kapcsolatos eljárási kérdések

Az eljárási kérdések részletes szabályait, a benyújtandó formanyomtatványokat, igazolásokat, nyilatkozatokat részletesen szabályozza a végrehajtási rendelet³⁴.

4.1. Az igényelbírálás szabályai

A családtámogatási ellátás iránti igényt *formanyomtatványon írásban kell előterjeszteni*.³⁵ Egyidejűleg az igényhez csatolni kell az elbíráláshoz szükséges tények, adatok igazolását.

Az ellátás iránti **igényt elbíráló szerv**

- a kincstár,
- a külön jogszabályban meghatározott családtámogatási kifizetőhely³⁶.

Az *igénybejelentés napja* az igény átvételének – vagy ha az igényt posta útján terjesztették elő a kérelem postára adásának – igazolt napja.

Az **anyasági támogatásra** vonatkozó igényt a **szülést követő 180 napon belül** lehet benyújtani.

Az ellátásra vonatkozó igényről az igényelbíráló szerv határozatban dönt.

Az *ellátás* az igény benyújtásának időpontjától *jár*, feltéve, hogy a benyújtás időpontjában a jogosultsági feltételek fennállnak.

Az ellátást az igény késedelmes benyújtása esetén - **családi pótlék** és a **gyermekgondozási támogatások** tekintetében - **visszamenőleg legfeljebb két hónapra**, az igénybejelentés napját megelőző második hónap első napjától kell megállapítani, ha a jogosultsági feltételek ettől az időponttól kezdve fennállnak.

Az ellátás folyósításáról az igényelbíráló szerv gondoskodik.

A Magyar Államkincstár ellátást utólag, a tárgy hónapot követő hónap 10-éig, bankszámlára utalás esetén 3. napjáig folyósítja. Ha a tárgy hónapot követő hónap harmadik napja szombat, vasárnap, vagy munkaszüneti nap, a határidő az azt követő első munkanapon jár le.

Az anyasági támogatás iránti igényt az igényelbíráló szerv az igény benyújtását követő 5 munkanapon belül elbírálja, a jogosultság megállapítása esetén a támogatást bankszámlára vagy kifizetési utalványon kiutalja, és ennek megtörténtét a gyermek eredeti születési anyakönyvi kivonatának hátoldalára rávezeti.

³⁴ 223/1998. (XII. 30.) Korm. rendelet a családok támogatásáról szóló 1998. évi LXXXIV. törvény végrehajtásáról

³⁵ 2009. január 1-től elektronikusan is lehet igényelni az ügyfélkapun keresztül. Az ügyfelet az ügyfélkapu-azonosítószáma igazolja.

³⁶ Ilyenek azoknál az állami szerveknél maradnak, ahol a családtámogatásokkal kapcsolatos igazgatási feladatokat nemzetbiztonsági érdekből továbbra indokolt ellátni. Pl. Nemzeti Nyomozó Iroda, Honvédelmi Minisztérium, stb..

Az ellátásra jogosult az igényelbíráló szervnek 15 napon belül köteles bejelenteni minden olyan tény, adatot, amely az ellátásra jogosultságát vagy annak összegét érinti.

Az ellátás iránti igény érvényesítésével kapcsolatos valamennyi eljárás illeték- és költségmentes.

4.2. Jogalap nélkül igénybe vett ellátás

Jogalap nélkül veszi igénybe az ellátást az a személy, aki

- arra nem jogosult, vagy
- kevesebb összegre jogosult, mint amelyet számára folyósítottak.

Az, aki ellátást jogalap nélkül vett fel, köteles azt visszafizetni, ha erre a felvételtől számított 30 napon belül írásban kötelezték.

30 nap elteltével a jogalap nélkül felvett ellátást attól lehet visszakövetelni, akinek az ellátás felvétele felróható, feltéve, hogy a felvételtől vagy az ellátás megszűnésétől kevesebb mint három év telt el.

Az ellátás felvétele akkor róható fel, ha

- az ellátásban részesülő tudta, hogy az ellátás őt nem illeti meg, de ennek ellenére ő azt felvette;
- az ellátásban részesülő a saját gondatlanságából fakadóan nem tudta, hogy az ellátás őt nem illeti meg, de a körülményekből az következik, hogy ezt tudnia kellett volna.

A jogalap nélküli családtámogatási ellátás visszafizetése *méltányosságból elengedhető*, ha a felvett és a jogosultat egyébként megillető ellátást a felvevője átadta a jogosultnak és az saját jogán nem vette fel. Az elengedésre irányuló kérelemhez csatolni kell a családtámogatási ellátás átadója és átvevője által is aláírt nyilatkozatot arról, hogy az átadás megtörtént.

4.3. Jogorvoslat

Ha az ellátást igénylő az igényelbíráló szerv intézkedésével, határozatával nem ért egyet, úgy a kézhezvételtől számított **15 napon belül fellebbezéssel** élhet.

A jogszabálysértő érdemi másodfokú határozat **bíróági felülvizsgálatát** kérheti – a határozat kézbesítését követő **30 napon belül** – az, akinek jogosultságát vagy kötelezettségét a határozat érinti.

5. A családtámogatások finanszírozásának néhány problémája

5.1. A családtámogatási ellátásokra fordított kiadások és szerepük a családok jövedelmi helyzetében

A magyar családtámogatási rendszer 1990-ben, európai viszonylatban az élen állt, mind a GDP-hez viszonyított arányát, mind pedig a szociális kiadásokon belül elfoglalt helyét tekintve. Eddigi legkiterjedtebb, legkomplexebb állapotát érte el, mind összetételét, mind a jogosultak körét, mind pedig a kiadások reálértékét tekintve. Abban az évben a GDP 4,06%-

át³⁷ fordították a családi pótlék és az anyasági támogatások finanszírozására. A családi támogatások között a családi pótlék GDP-n belüli aránya 1960 óta több mint négyszeresére emelkedett.³⁸

A növekedésnek több oka is volt: egyrészt emelkedett a családi pótlékra jogosult gyermekek aránya (részben a szülőkre vonatkozó, részben pedig a különböző „sorszámú” gyermekekre vonatkozó jogkiterjesztések következtében), másrészt ciklikusan emelkedett a családi pótlékok értéke; igaz e növekedés elmarad az átlagbérek és a megélhetési költségek emelkedése mögött. 1989-ben egy kétszülős, kétgyermekes család pótléka a nettó átlagbérek 40%-ával volt egyenlő, 1993-ra ez az arány 35%-ra csökkent.³⁹

A kilencvenes évek elején már működött a családtámogatási rendszer minden fontos eleme: a családi pótlék, a terhességi-gyermekágyi segély, a gyermekgondozási segély, a gyermekgondozási díj és a közvetlenül a szülés mozzanatához kapcsolódó ellátás, az anyasági segély.

Az adatok azt is jól mutatják, hogy a gyermekes családok jövedelmi helyzetében mekkora szerepük volt a családtámogatási rendszer ellátásainak. A családi pótlék 1989-ben az egy gyermekes családok 47%-át, a két- és többgyermekes háztarások kétharmadát emelte a létminimum szintje fölé. A készpénzben folyósított családtámogatások az 1991-es adatok szerint is jelentősen hozzájárultak a szegénység elkerüléséhez.⁴⁰

1996-ban már jelentősen csökkentek a családtámogatásra fordított állami kiadások, összege 1996-ban már csak a GDP 2,17%-át, 1997-ben pedig csupán 1,89%-át tette ki. A bevezetett jövedelemteszt következtében a családok nagyjából 9%-a, a gyermekeknek pedig 7%-a került ki a rendszerből 1995-re. A rendszerből elsősorban a magasabb jövedelműek és a magasabb iskolai végzettségűek szorultak ki. Az ellátások egy részének jövedelemvizsgálathoz kötése azt eredményezte, hogy míg 1991-ben a legalsó jövedelmi ötöd, a készpénzes családtámogatások csupán 16%-ával rendelkezett, addig 1997-re ez az arány 25% lett. A célzottság javulása mellett azonban láthatóvá vált a beavatkozás néhány negatív következménye, mely megkérdőjelezte a reform hatékonyságát. A jövedelmi adatok és az igénybevétel összehasonlítása azt mutatta, hogy az ellátást olyanok is igénybe vették, akik erre nem lettek volna jogosultak. Megfigyelhető volt az is, hogy ellátásból kimaradók közül többen kedvezőtlenebb helyzetbe kerültek, mint a rendszerben maradók, az adminisztrációs költségek pedig jelentősen csökkentették a várt megtakarításokat.⁴¹

5.2. Az adókedvezmények szerepe a családtámogatásokban

Lényegét tekintve az adókedvezmény – a családi pótlékhoz hasonlóan - források átcsoportosítását jelenti a gyermektelenektől a gyermeket nevelők felé, és ennyiben megfelel a termékenységösztönzés és a gyermek társadalmi hasznosságának elismeréseként megfogalmazott céloknak. Mivel azonban a kedvezmény – definíció szerint - a megszerzett jövedelem után elvont adóból

³⁷ A családtámogatásra fordított kiadások GDP-hez viszonyított aránya 1991-ben elérte a maximumát 4,36%-al, 1994-ben pedig 3,85% volt. A mutató növekedése, illetve magas értékben maradása ezekben az években csökkenő GDP mellett történt, ezért a valóságban reálérték-csökkenésről volt szó.

³⁸ Kamarás F.

³⁹ S. Molnár E.

⁴⁰ KAMARÁS F.: *Családtervek és gyermekszám preferenciák*. Demográfia 2002. XLV. évf. 4. szám 379-406.

⁴¹ KAMARÁS F.: *Családtervek és gyermekszám preferenciák*. Demográfia 2002. XLV. évf. 4. szám 379-406.

írható jóvá, csak azok élhetnek vele teljes egészében, akiknek a jövedelme megfelelő nagyságú.⁴²

2001-ben az adószabályok változásának hatására a többgyermekes családok által elvileg igénybe vehető adókedvezményeket az alsó jövedelmi réteghez tartozók mindössze 31%-a vehette igénybe, a közepes és magas jövedelemmel rendelkezőknek pedig 68-79%-a.⁴³

A családok társadalmi, illetve gazdasági helyzetét tekintve megállapítható: legmagasabb volt az igénybe vehető adókedvezmény a vezető beosztású, felsőfokú végzettségű, vagyis jól kereső többgyermekes családfő családjaiban. Jóval kisebb összeget igényelhetek vissza a szak- és segédmunkások. A gyermekgondozási támogatások terén is az eleve jobb anyagi helyzetben levők jártak jobban.⁴⁴

Azok egy részének esetében tehát, akiket korábban a családi pótlék a szegénységi küszöb fölé emelt, a pótlék összegének változatlanul hagyása mellett a személyi jövedelemadó kedvezmény biztosítása nem tudta kompenzálni a jövedelem egyenlőtlenséget.⁴⁵

6. A családtámogatások kapcsolódása más intézményekhez

A munka törvénykönyve⁴⁶, valamint az egészségbiztosításról szóló törvény⁴⁷ tartalmaz olyan rendelkezéseket, melyek közvetlen kapcsolatba hozhatók a családtámogatásról szóló törvénnyel.

6.1. Kedvezmények a munkavégzéssel kapcsolatban

Fizetés nélküli szabadság illeti meg a munkavállalót a gyermek gondozása céljából:

- a gyermek harmadik életéve betöltéséig a gyermek otthoni gondozása céljából⁴⁸, illetve
- a gyermek tizedik életéve betöltéséig, a gyermekgondozási segély folyósításának időtartama alatt, feltéve hogy a munkavállaló a gyermeket otthonában gondozza⁴⁹.

Mentesül a munkavállaló a *munkavégzési kötelezettsége alól*⁵⁰ többek között akkor is, ha terhességgel összefüggő orvosi vizsgálaton vesz részt, a vizsgálat

⁴² GÁBOS A.: *Családok helyzete és családtámogatások a kilencvenes években*. Társadalmi riport 2000. TÁRKI, Budapest 2000. 99-102.

⁴³ A minimálbér szintjén kereső családoknál kimutatható, hogy az egy kereső két gyermekes családok esetén 45 600 gyermek után, két kereső három gyermekes családok esetén 259 200 gyermek után nem tudták igénybe venni az adókedvezményt.

⁴⁴ A Népesedési Kormánybizottság megbízásából Baranyai István statisztikus 11 éven keresztül vizsgálta a hazai gyermeknevelést segítő állami juttatások lakosságra gyakorolt hatását, továbbá azt, hogy mely társadalmi rétegeknek segítette a támogatás.

⁴⁵ GÁBOS A.: *Családok helyzete és családtámogatások a kilencvenes években*. Társadalmi riport 2000. TÁRKI, Budapest 2000. 99-102.

⁴⁶ 1992. évi XXII. törvény a Munka Törvénykönyvéről (Mtk.)

⁴⁷ 1997. évi LXXXIII. törvény a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól

⁴⁸ Mtk. 138.§ (5) a)

⁴⁹ Mtk. 138.§ (5) b)

⁵⁰ Mtk. 107.§ d)

időtartamára. Ez az anyasági támogatás jogosultsági feltételei között szereplő négyszeri megjelenéshez kapcsolható.

6.2. Kapcsolat az egészségbiztosítás pénzübeli ellátásaival

Amennyiben a szülő a biztosítási jogviszonya alapján járó ellátásokra és gyermekgondozási ellátásokra is jogosult, választhat a számára kedvezőbb ellátások közül. Azaz a biztosított dönti el, hogy táppénzt, vagy baleseti táppénzt, vagy terhességi-gyermekágyi segélyt, vagy gyermekgondozási díjat, vagy gyes-t, vagy gyet-t vesz igénybe. Ezek alól kivételt képez az a személy, aki gyermekgondozási támogatás igénybevétele mellett munkát vállal, és keresőképzettségére tekintettel táppénzre, vagy baleseti táppénzre jogosult.

A közös háztartásban élő szülők gyermeke után a felsorolt ellátások közül egy jogcímen és egyik szülő számára lehet ellátást megállapítani.

Amennyiben a közös háztartásban élő szülők több gyermeket gondoznak/nevelnek és egyikük folyamatosan veszi igénybe a pénzübeli ellátások (biztosítási, vagy családtámogatási) valamelyikét, akkor a másik szülő gyermekápolási táppénzre szerezhet jogosultságot, feltéve, hogy az ellátások nem ugyanazon gyermek után kerülnek megállapításra.

II. A TÁRSADALOMBIZTOSÍTÁSI ELLÁTÁSOK FEDEZETE

1. Az ellátások fedezetére befizetésre kötelezettek

- **Biztosított:** természetbeni egészségbiztosítási járulékot, pénzbeli egészségbiztosítási járulékot és munkareő-piaci járulékot (együtt: **egyéni egészségbiztosítási és munkaerő-piaci járulék**), valamint **nyugdíjjárulékot**, a kiegészítő tevékenységet folytató egyéni és társas vállalkozó nyugdíjjárulékot fizet.
- **Foglalkoztató és a biztosított egyéni vállalkozó:** egészségbiztosítási és munkaerő-piaci járulékot, valamint nyugdíjbiztosítási járulékot (együtt **társadalombiztosítási járulék**) fizet, valamint hozzájárul a táppénz kiadásokhoz.
- **Kiegészítő tevékenységet folytató egyéni vállalkozó, a kiegészítő tevékenységet folytató társas vállalkozó foglalkoztatója, valamint a 39.§ (2) bekezdésben említett személy⁵¹:** **egészségügyi szolgáltatási járulékot** fizet.
- **Magánnyugdíjpénztár tagja:** nyugdíjjárulékot és tagdíjat köteles fizetni.

2. A befizetések mértéke

2.1. A munkajellegű jogviszonyban a foglalkoztatót terhelő befizetések

- **társadalombiztosítási járulék 27%** [ebből egészségbiztosítási és munkaerő-piaci járulék 3% (ebből természetbeni egészségbiztosítási járulék 1,5%, pénzbeli egészségbiztosítási járulék 0,5%, munkaerő-piaci járulék 1%), nyugdíjbiztosítási járulék 24%]
- **egészségügyi szolgáltatási járulék** a kiegészítő tevékenységet folytató esetén **4950,- Ft/hó** (napi 165,- Ft.)
- **táppénz hozzájárulás** (a betegség miatti keresőképtelenség és a kórházi ápolás időtartamára folyósított táppénz 1/3-a).

2.2. Egyéb befizetési kötelezettségek

- ápolási díjat folyósító (önkormányzat) nyugdíjbiztosítási járulékot: 24%
- gyes., gyet.-ben., rehabilitációs járadékban részesülő után (a központi költségvetés), gyed-ben részesülő után (Egészségbiztosítási Alap) nyugdíjbiztosítási járulék 24%
- a központi költségvetés az úgynevezett **nemzeti kockázatközösség keretében átalányt** fizet azok után az állampolgárok után, akik után más nem fizet járulékot. (Ez lesz a fedezete náluk annak, hogy egészségügyi szolgáltatásra legyenek jogosultak.) A központi költségvetés egészségügyi szolgáltatási járulékként az alábbi személyek után havonta egységesen **9300,- Ft egészségügyi szolgáltatási járulékot⁵²** fizet.
 - ✓ a nyugdíjasok,
 - ✓ gyes.-ben, gyed.-ben részesülők,
 - ✓ rendszeres szociális segélyben, időskorúak járadékában, ápolási díjban, gyet.-ben. álláskeresési juttatásban részesülők,

⁵¹ *Thj. 39.§ (2)* Az a belföldi személy, aki nem biztosított és egészségügyi szolgáltatásra a 16. § (1) bekezdésének a)-p) és s)-t) pontja, illetőleg külföldiként külön jogszabály, vagy nemzetközi egyezmény alapján sem jogosult, köteles havonta egészségügyi szolgáltatási járulékot fizetni.

⁵² 2010-ben

- ✓ a középfokú oktatási intézmény, vagy felsőoktatási intézmény nappali tagozatán tanulmányokat folytató nagykorú magyar állampolgár,
 - ✓ a Magyar Köztársaság területén lakóhellyel rendelkező kiskorú magyar állampolgár,
 - ✓ a személyes gondoskodást nyújtó bentlakásos szociális intézményben elhelyezett személy,
 - ✓ fogva tartottak,
 - ✓ szociális rászorulóknak,
 - ✓ hajléktalanok.
- Az eddigiekben fel nem soroltak (pl. nem biztosítottak, kiegészítő tevékenységet folytatók) után a természetbeni egészségügyi ellátás fedezetére havi **4950,- Ft. egészségügyi szolgáltatási járulékot**⁵³ kell fizetni.

2.3. A biztosítottat terhelő befizetések

- **nyugdíjjárulék** (kizárólag tb.-s **9,5%**, magánnyugdíjpénztári tag: **1,5%**)
- **tagdíj** (amennyiben magánnyugdíjpénztári tag **8%**),
- **egyéni egészségbiztosítási és munkaerő-piaci járulék 7,5%** (ebből természetbeni egészségbiztosítási járulék 4%, pénzbeli egészségbiztosítási járulék 2%, munkaerő-piaci járulék 1,5%)

2.4. Szolgálati időt szerzők befizetései

- gyed, gyés, gyet, ápolási díj után nyugdíjjárulék (tagdíj) 9,5%
- munkanélküli ellátásban részesülő nyugdíjjárulék (tagdíj) 9,5%

3. A járulékfizetés alapja

A járulék fizetések esetén mindig lényeges kérdés, hogy mik azok a jövedelmek, melyek a járulékok alapját képezik. Tehát az előző pontban tárgyalt %-os mértékeket milyen alap után kell befizetni.

3.1. Foglalkoztató: A foglalkoztató főszabály szerint a biztosított biztosítási kötelezettséggel járó jogviszonya alapján kifizetett, elszámolt jövedelme alapján fizet járulékot. Ennek van egy **minimum összege**, mely szerint havi átlagban legalább a minimálbér kétszerese után kell megfizetni a járulékot.⁵⁴ A társadalombiztosítási járulékot a biztosítási kötelezettséggel járó jogviszony megszűnését követően kifizetett (elszámolt) járulékalapot képező jövedelem után is meg kell fizetni.

A *főállású egyéni és társas vállalkozóknak a **tevékenységük jellemző keresete*** után kell járulékot fizetniük.⁵⁵ Amennyiben a vállalkozó tényleges jövedelme elmarad a tevékenységére jellemző „elvárt” keresettől, akkor a

⁵³ 2010-ben

⁵⁴ E főszabállyal szemben a tényleges jövedelem után kell megfizetni a társadalombiztosítási járulékot, ha nem éri el a biztosított jövedelme a minimum-járulékalapot.

⁵⁵ A tevékenységre jellemző kereset a természetes személy fő tevékenységére jellemző, a piaci viszonyoknak megfelelő díjazás. Ezt minden esetben egyedileg kell meghatározni a piaci érték meghatározására a személyi jövedelemadóról szóló 1995. évi CXVII: tv. 3. § 9. pontja szerint szolgáló módszerek valamelyikével.

tényleges jövedelme – de legalább a minimálbér – után is fizethet járulékot, ezt azonban be kell jelentenie az adóhatóságnak.

3.2. Biztosított: A egészségbiztosítási és munkaerő-piaci járulék alapja a társadalombiztosítási járulék alapját képező jövedelem. A biztosított **a nyugdíjjárulékot** a járulékalapul szolgáló jövedelme, legfeljebb azonban a tárgyévre tervezett egy naptári napra jutó bruttó átlagkereset háromszorosának naptári évre számított összege után fizeti meg (a továbbiakban: járulékfizetési felső határ). A járulékfizetési felső határ naptári napi összegét évente a Magyar Köztársaság költségvetéséről szóló törvény állapítja meg. A járulékfizetési felső határ 2010-ben 20.420,- Ft/nap, 7.453.300,- Ft/év)⁵⁶

3.3. Járulékalapot nem képező jövedelem (azaz nem kell ezek után egyik járulékot sem, vagy egyes járulék fajtaikat megfizetni):

Nem kell társadalombiztosítási járulékot, nyugdíjjárulékot, egészségbiztosítási és munkaerő-piaci járulékot fizetni

- a foglalkoztató által megállapított és folyósított társadalombiztosítási ellátás, valamint a szociális ellátásnak nem a foglalkoztatót terhelő összege után.
- A személyi jövedelemadó törvényben felsorolt azon juttatások után, melyek 25%-os adókulccsal adóznak.
- Jövedelmet pótló kártérítés után
- Védelem alatt álló jog, oltalmi jog után
- Késedelmes teljesítéshez kapcsolódó kamat után.

A **biztosított nem fizet** nyugdíjjárulékot, egészségbiztosítási és munkaerő-piaci járulékot:

- A járulékalapot képező természetbeni juttatás adóalapként megállapított értékének személyi jövedelemadóval növelt összege, valamint a felszolgálati díj és a borraivaló után

A **biztosított nem fizet** egészségbiztosítási és munkaerő-piaci járulékot:

- a jubileumi jutalom,
- a végkielégítés,
- az újrakezdési támogatás
- a szabadság megváltás jogcímen kifizetett juttatás után.

4. Megállapodás társadalombiztosítás ellátásokra

4.1. Az a belföldi nagykorú személy, aki nem saját jogú nyugdíjas és,

- aki biztosítási kötelezettséggel járó jogviszonyban nem áll,
- akire a biztosítás nem terjed ki,
- akinek a biztosítása szünetel

⁵⁶ 2001-ben: 6020,- Ft/nap; 2002-ben 6490,-Ft/nap; 2003-ban 10.700,- Ft/nap; 2004-ben: 14.500,- Ft/nap; 2005-ben: 16.440,- Ft/nap. 2006-ban: 17.330,- Ft/nap; 2007-ben: 18.490,- Ft/nap; 2008-ban: 19.500,- Ft/nap; 2009-ben: 20.4000,- Ft/nap.

nyugellátásra jogosító szolgálati idő és nyugdíjalapot képező jövedelem szerzése céljából – magánnyugdíjpénztár tagja esetében a tagdíj mértékével csökkentett – **33,5%** mértékű nyugdíjbiztosítási és nyugdíjjárulék fizetésének vállalása mellett megállapodást köthet. [A megállapodás szolgálati időre és nyugdíj alapjául szolgáló átlagkereset megszerzésére külön-külön nem köthető meg.]

A járulékfizetés alapja a megállapodást kötő személy által megjelölt jövedelem, legfeljebb azonban a megállapodás megkötésekor érvényes járulékfizetési felső határ, de legalább a megállapodás megkötése napján érvényes minimálbér összege.

4.2. Szolgálati idő szerzésére a nagykorú személy, **33,5%-os** nyugdíjbiztosítási és nyugdíjjárulék fizetésével, aki:

- felsőfokú oktatási intézmény nappali tagozatán folytatott tanulmányoknak az elvégzéshez szükséges időt (ideértve a doktorandusz-képzést is),
- a társadalombiztosítási öregségi teljes nyugdíjhoz húsz év szolgálati idő, illetőleg az öregségi résznyugdíjhoz a tizenöt év szolgálati idő elérése érdekében a szükséges hiányzó szolgálati időt legfeljebb azonban öt naptári évet kívánja szolgálati időként elismertetni.

A járulékfizetés alapja mindkét esetben a megkötés napján érvényes minimálbér.

4.3. Egészségügyi szolgáltatás biztosítására azok a személyek, akikre a kötelező biztosítás nem terjed ki, a külön törvény alapján letelepedési, tartózkodási engedéllyel rendelkező külföldi állampolgár, a külföldinek minősülő EGT-állampolgár és családtagja, továbbá a külföldinek minősülő magyar állampolgár megállapodást köthetnek:

- saját részre a minimálbér 50%-a
- vele együttélő kiskorú gyermek részére minimálbér 30%-a
- oktatási intézmény nappali tagozatán hallgató minimálbér 30%-a mértékű egészségbiztosítási járulék megfizetésének vállalása esetén.

Egészségügyi szolgáltatás – a sürgősségi ellátás kivételével – a megállapodás megkötését követő hatodik hónap első napjától jár, kivéve, ha a megállapodás megkötésével egyidejűleg ez előírt járulék befizetése visszamenőleg 6 hónapra megtörtént.

Pénzbeli egészségbiztosítási ellátásra nem köthető külön megállapodás!

5. Járulékfizetés egyidejűleg fennálló, több biztosítással járó jogviszony esetén

Ha a biztosított egyidejűleg több biztosítási kötelezettséggel járó jogviszonyban áll, **mindegyik jogviszonyában köteles** a járulékalapul szolgáló jövedelme után a nyugdíjjárulékot a járulékfizetési felső határ napi összegének naptári évre számított összege után megfizetni.

A 4%-os egyéni természetbeni egészségbiztosítási járulékot minden jogviszonya után meg kell fizetni a biztosítottnak. A 2%-os **pénzbeli egészségbiztosítási járulékot** csak annak kell megfizetni valamennyi biztosítási jogviszonya után, akinek egyik jogviszonya sem éri el a heti 36 órás foglalkoztatást.

III. HOZZÁTARTOZÓI NYUGELLÁTÁSOK⁵⁷

A jogosultak köréből kizárják azokat, akik az elhunyt halálát szándékosan okozták. (Amennyiben ezt bíróság megállapította.)

A már megállapított hozzátartozói nyugellátásokat évenként meghatározott összeggel növelni kell.⁵⁸

Ha az elhunyt magánnyugdíjpénztári tag volt és a hozzátartozói (özvegy, árva, vagy szülő) nem szerepelt a kedvezményezettek között, de valamennyi kedvezményezett átutaltatta az elhunyt egyéni számláján lévő összeget a Nyugdíjbiztosítási Alapba, akkor a hozzátartozó nem csökkentett, hanem teljes ellátásra lesz jogosult.

1. Özvegyi nyugdíj

A **házastársak**, az **elvált házastársak** és az **élettársak**⁵⁹ (az utóbbiak, ha az elhunyt haláláig legalább egy éve folyamatosan együtt éltek, és van közös gyermekük, vagy legalább 10 éve folyamatosan együtt élnek⁶⁰) lehetnek jogosultak özvegyi nyugdíjra. Amennyiben az élettárs özvegyi nyugdíjban részesült az együttélés időtartama alatt, úgy az elhunyt élettárs után nem kaphatja meg még egy jogcímen.

Az jogosult özvegyi nyugdíjra, akinek elhunyt házastársa öregségi/rokkantsági nyugdíjasként halt meg, vagy az azokhoz szükséges szolgálati időt megszerezte.

1.1. A nyugdíjjogosultság feltételei

Ideiglenes⁶¹ **özvegyi nyugdíj**

Fő szabály szerint a haláleset után 1 évig jár. Amennyiben az elhunyt jogán árvaellátásra jogosult másfél évesnél fiatalabb gyermeket tart el az özvegy, akkor a gyermek 18 hónapos koráig jár. Ha a gyermek fogyatékos, vagy tartósan beteg, a gyermek 3. életévéig jár.

(Állandó) **Özvegyi nyugdíj**

Az ideiglenes folyósítását követően annak jár, aki az elhunyt halálakor

- a rá irányadó öregségi nyugdíjkorhatárt betöltötte, vagy
- rokkant, vagy
- legalább 2, vagy 1 fogyatékkal élő, illetve tartósan beteg árvaellátásra (a volt házastárs jogán) jogosult gyermekről gondoskodik.

⁵⁷ 1997. évi LXXXI. tv. a társadalombiztosítási nyugellátásról és a 168/1997. (X. 6.) Korm. rend. a végrehajtásáról

⁵⁸ Ugyanaz a szabály vonatkozik rájuk, mint az öregségi nyugdíjra.

⁵⁹ Élettársnak az 1959. évi IV. tv. (Ptk.) 695/A.§-ban meghatározott személyeket kell tekinteni, az érintettek nemétől függetlenül. Az együttélést azonos lakóhellyel, tartózkodási hellyel, vagy egyéb hitelt érdemlő módon kell igazolni.

⁶⁰ Az élettársi kapcsolat alapján adható özvegyi nyugdíj esetében az ennek feltételeként előírt együttélési időtartamba – az Alkotmánybíróság állásfoglalása alapján – nem számítható be az az időszak, amelyben a felek korábban házastársak voltak.

⁶¹ A jelenleg hatályos jogszabály nem használja ezt a terminológiát, azonban a napi életben így különböztetjük meg.

Az elvált, vagy 1 évnél hosszabb ideje különélő házastársnak csak akkor jár az özvegyi nyugdíj, ha a volt házastárstól tartásdíjban részesült, vagy azt a bíróság megállapította.

Együttélési idő

Fő szabály szerint a házastársaknál az együttélési időt nem vizsgálják. Kivéve, ha az elhunyt a házasság megkötésekor már betöltötte a rá irányadó nyugdíjkorhatárt. Ekkor szükséges legalább 5 évi együttélés a házasságkötéstől számítva, az özvegyi nyugdíjjogosultsághoz.

Az özvegyi nyugdíjjogosultság „felélése”

Akinek házastársa (élettársa) 1993-03-01-e előtt elhunyt és az elhunyt jogán folyósított ideiglenes özvegyi nyugdíj beszüntetésétől számított 15 éven belül jogosulttá válik öregségi vagy rokkantsági nyugdíjra, annak jogosultsága feléled.

1993-02-28-a után megözvegyültek esetén a feléléési idő 10. év.⁶²

Ha az özvegyi nyugdíj „feléled”, akkor az erre jogosultat megilletik a megszűnés óta érvényesült emelések, kiegészítések.

Kivétel ez alól, ha az özvegy közben házasságot kötött.

1.2. Az özvegyi nyugdíj mértéke

Az öregségi nyugdíjra vonatkozó szabályok szerint kerül megállapításra az elhunyt nyugdíjának (rokkantsági nyugdíjának) összege. Az **ideiglenes** özvegyi nyugdíj összege ennek **60%-a**. Az **állandó** özvegyi nyugdíj a fent megállapított összeg **30%-a**, tekintet nélkül arra, hogy az özvegynek van-e saját jogú ellátása.

Amennyiben az özvegy betöltötte a rá irányadó nyugdíjkorhatárt, vagy rokkant, de saját jogú ellátásban nem részesül, akkor továbbra is 60% az özvegyi nyugdíja.

1.3. Az özvegyi nyugdíj megosztása

Amennyiben többen jogosultak az özvegyi nyugdíjra, akkor köztük egyenlő arányban kell megosztani az összeget. A válás, vagy egy évnél hosszabb különélés után legfeljebb a tartásdíj összegét kaphatja özvegyi nyugdíjként jogosult.

1.4. Ellátások együtt folyósítása

Ha 1998-01-01 előtti halálesetről van szó, akkor az özvegyi nyugdíjat a saját jogú nyugellátással együtt lehet folyósítani az évente meghatározott összegig, (2010-ben 69.730,-Ft.) kivéve, ha az özvegy kéri a 30%-os állandó özvegyi nyugdíj megállapítását.

⁶² Pl. A rokkant állapotváltozása miatt megszűnt a jogosultság, de utána saját jogú nyugdíjassá válik 10 éven belül.

2. Árvaellátás

2.1. Az ellátásra jogosultság

Árvaellátásra az a **gyermek jogosult** – ideértve a házasságban vagy az élettársi közösségben együtt élők egy háztartásban közösen nevelt, korábbi házasságból, élettársi együttélésből származó gyermekeket is –, akinek szülője haláláig az öregségi, illetve rokkantsági nyugdíjhoz szükséges szolgálati időt megszerezte, vagy öregségi, illetve rokkantsági nyugdíjasként halt meg.

Az örökbefogadott gyermeknek vér szerinti szülője jogán árvaellátás nem jár, kivéve, ha a gyermeket a vér szerinti szülő házastársa fogadta örökbe. Árvaellátás jár a testvérnek és az unokának is, ha őt az elhunyt saját háztartásában eltartotta, és a gyermeknek tartásra köteles és képes hozzátartozója nincs.

Az árvaellátás **a biztosított halála napjától kezdődően a gyermek 16. életévének betöltése napjáig** jár.

Ha a gyermek **oktatási intézmény nappali tagozatán** tanul, az árvaellátás a tanulmányok tartamára, de **legfeljebb a huszonötödik életév betöltéséig** jár.

Ha a jogosultság megszűnése előtt a gyermek megrokkant, ennek tartamára az árvaellátás életkorra tekintet nélkül megilleti. Nem érinti az árvaellátásra jogosultságot, ha a gyermek vagy életben maradt szülője házasságot köt, vagy örökbe fogadják.

Iskolai tanulmányok címén azt a gyermeket is megilleti az árvaellátás, aki

- az iskola igazolása szerint betegsége, testi vagy szellemi fogyatékosága miatt tanulmányait magántanulóként végzi,
- 25 évesnél fiatalabb és a felnőttoktatás keretében folytat tanulmányokat.

Iskolai tanulmányok címén az árvaellátás a **tanulmányok befejezése hónapjának végéig**, a nyári tanulmányi szünet tartamára is jár. A tanulmányok folytatását az oktatási intézmény által kiállított igazolással

- középiskolai tanulmányok esetén évente,
- felsőfokú tanulmányok esetén félévente,

a tanulmányok megkezdésétől számított három hónapon belül kell igazolni.

Az árvaellátásra való **jogosultságot nem érinti**, ha a középiskola tanulójának a tanulói jogviszonya, illetőleg a felsőoktatási intézmény hallgatójának a hallgatói jogviszonya az oktatási intézmény igazolása szerint a tanuló, illetőleg hallgató **betegsége vagy szülése miatt szünetel**.

2.2. Az ellátás összege

Az árvaellátás gyermekenként annak a **nyugdíjnak a 30%-a**, ami az elhunytat nyugdíjként halála időpontjában megillette, vagy megillette volna. Az előbb meghatározott nyugdíj **60%-a** jár árvaellátásként annak a gyermeknek,

- akinek mindkét szülője elhunyt, vagy
- akinek életben lévő szülője rokkant.

Ha a gyermek mindkét szülője után jogosult az árvaellátásra, azt az árvaellátást kell folyósítani, amelynek összege **számára előnyösebb**.

A 2010. évben megállapításra kerülő árvaellátás legkisebb összege: 24.250,- Ft.

3. Szülői nyugdíj

Ez az ellátás akkor jár, ha

- az illető gyermeke az öregségi, illetve rokkantsági nyugdíjhoz szükséges szolgálati idő megszerzése után vagy öregségi, illetve rokkantsági nyugdíjasként halt meg, és
- a szülő gyermekének halálakor rokkant, vagy a hatvanötödik életévét betöltötte, valamint
- a szülőt a gyermeke a halálát megelőző egy éven át túlnyomó részben eltartotta.

Túlnyomó részben eltartottnak az minősül, akinek nyugellátása, hozzátartozói nyugellátása a gyermek (unoka) elhalálózása időpontjában nem haladta meg az öregségi nyugdíj legkisebb összegével (2010-ben 28.500,- Ft/hó).

Az előbbi feltételek fennállása esetén szülői nyugdíjra az a nevelőszülő is jogosult, aki a nevelt gyermeket tíz éven át eltartotta.

Annak a szülőnek, aki gyermeke halálakor nem volt rokkant, szülői nyugdíj csak abban az esetben jár, ha az elhalálózástól számított tíz éven belül megrokkann és tartásra köteles és képes hozzátartozója nincs.

A szülői nyugdíj **mértéke** azonos az özvegyi nyugdíj mértékével. Azaz, ha van saját jogú nyugdíja, akkor 30%, ha nincs 60%.

Ha a szülői nyugdíjra többen jogosultak, azt közöttük egyenlő arányban meg kell osztani. A szülői nyugdíjat újból meg kell osztani, ha a jogosultak száma megváltozik.

IV. A SZOCIÁLIS TÖRVÉNY⁶³

(1993. évi III. tv. a szociális igazgatásról és ellátásokról)

ÁLTALÁNOS RENDELKEZÉSEI

1. Általános rendelkezések

1.1. Alapelvek

Alapelvi szintű rendelkezésként kerül rögzítésre, hogy a törvény célja **a szociális biztonság megteremtése és megőrzése**. Ez nem egy egzakt jogalkotási kategória. Végigtekintve a XX. század végének társadalmait azt találjuk, hogy az egyes társadalmak fejlettségi szintjüktől, történelmi tradícióktól függően eltérő válaszokat adnak a „kiken kell segíteni”, „hogyan kell segíteni” és „kik vannak már biztonságban” kérdésekre. Az adott válaszokat természetesen nagyon befolyásolják, szinte determinálják egy adott társadalom szociális kiadásokra fordítható anyagi lehetőségei. Az általunk elemzett törvény két fontos, behatároló elemet tartalmaz, amikor rögzíti, hogy **csak**

- **az állam által garantált és**
- **egyes szociális ellátásokkal** foglalkozik.

Ebből következik, hogy magát a szociális biztonságot nyújtó teljességet, ellátásokat az Szt. nem kívánta szabályozni, azaz a biztonsághoz vezető ellátásokat nemcsak az állam nyújtja, ill. az Szt.-ben szereplő ellátásokon túl más jogszabályokban szereplő ellátási formák is léteznek. (pl. Családok támogatása, Társadalombiztosítás, Nemzeti gondozás, Hadiellátás, stb.)

Fontos és az önkormányzatok számára követendő alapelve az Szt.-nek, hogy a „helyi önkormányzatok az e tv-ben szabályozott ellátásokon túl **saját költségvetésük terhére egyéb ellátásokat is megállapíthatnak**”. Ezt azonban három, egyéb jogszabályok által előírt rendelkezések határolják be. Az önként vállalt ellátás:

- nem lehet olyan, amely biztosítását jogszabály más szerv hatáskörébe utalta,
- nem lehet jogszabállyal ellentétes,
- nem veszélyeztetheti az önkormányzati tv. által kötelezően előírt feladat és hatáskörök ellátását.

Még egy alapelvi szintű gondolat kerül megfogalmazásra a tv.-ben. **Az állampolgárok saját szociális helyzetük, sorsuk mikénti alakulásáért nem felelőtlenek**. Elsősorban az egyén az, akinek mindent meg kell tennie szociális biztonságának megteremtéséért. Természetesen adódhatnak olyan – az egyéntől független vagy részben független – élethelyzetek, körülmények, amelyek ezt az alapelvet nem hagyják érvényesülni. Erre az esetre kínálja az Szt. azt a kibontakozási lehetőséget, hogy az egyén – elsősorban a család és a helyi közösségeken túl az állam központi szerveitől és a helyi önkormányzatoktól várhat segítséget. Természetesen ez a gondoskodás nehezen szétválasztható és inkább komplex, a szereplők többsége

⁶³ A továbbiakban: Szt.

részvételével megvalósuló gondoskodásról lehet szó. (Segíts magadon, az Isten is megsegít.)

1.2. A törvény hatálya

Személyi hatály:

- Magyarországon élő magyar állampolgárra,
- bevándoroltakra, letelepedettekre,
- hontalanokra,
- a magyar hatóságok által menekültként elismertekre,
- szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyek beutazásáról és tartózkodásáról szóló törvény⁶⁴ (a továbbiakban: Szmtv.) szerint a szabad mozgás és tartózkodás jogával rendelkező személyre, amennyiben az ellátás igénylésének időpontjában az Szmtv.-ben meghatározottak szerint a szabad mozgás és a három hónapot meghaladó tartózkodási jogát a Magyar Köztársaság területén gyakorolja, és a polgárok személyi adatainak és lakcímének nyilvántartásáról szóló törvény szerint bejelentett lakóhellyel rendelkezik, valamint
- az időskorúak járadéka és a súlyosan fogyatékos gondozó ápolási díja tekintetében kiterjed az Európai Gazdasági Térség állampolgárára és a harmadik országból származó hozzátartozójára.
- az Európai Szociális Kartát megerősítő országok jogszerűen hazánkban tartózkodó állampolgáraitra vonatkozóan a települési önkormányzat, tekintet nélkül hatáskörére és illetékességére, köteles az arra rászorulóknak átmeneti segílyt, étkezést, illetve szállást biztosítani, ha ennek hiánya a rászorulóknak az életét, testi épségét veszélyezteti.

A magyar állampolgároknál problémát okozhatnak a **hajléktalanok**, hiszen az államigazgatási eljárási tv. szerint az állandó, vagy ideiglenes lakóhely alapozza meg az illetékességet. A hajléktalanok estén az Szt. kiterjeszti a hatályát, bizonyos ellátások tekintetében speciálisan, ill. általában rájuk is, amennyiben rászorultak (pl. a hajléktalan szállót is elfogadja lakóhelyként, illetve a nyilatkozatában megjelölt helyiséget tartózkodási helyként).

Az eljáró szervek:

Az Szt. rögzíti, hogy a törvényben szabályozott feladat és hatásköröket az alábbi szervek gyakorolják:

- a helyi önkormányzat képviselő-testülete,
- a települési önkormányzat polgármestere,
- a települési önkormányzat jegyzője,
- a szociális hatóság

A jegyző szakmai irányítását a szociális hatóság látja el

Tárgyi hatály:

Meghatározza a tv. hogy milyen ellátásokra terjed ki a hatálya. Teszi ezt két oldalról is. Egyrészt felsorolja az ellátásokat természetük szerint, tehát pozitívan, másrészt elhatárolja azokat az ellátásokat, amelyekre nem terjed ki a hatálya.

⁶⁴ Lásd a 2007. évi I. tv-

1.3. Értelmező rendelkezések

Minden jogszabály esetén fontos ezek áttanulmányozása, hiszen ez azt jelzi, hogy adott jogszabály alkalmazásánál, hogyan kell az általában, vagy más jogszabályokban rögzített rendelkezésektől eltérni.

Jövedelem: elismert költségekkel⁶⁵ és a befizetési kötelezettséggel⁶⁶ csökkentett a személyi jövedelemadóról szóló törvény szerint meghatározott, belföldről vagy külföldről származó vagyoni érték (bevétel) függetlenül attól, hogy az adómentes vagy adóköteles, az a bevétel, amely után az egyszerűsített vállalkozói adóról, illetve az egyszerűsített közteherviselési hozzájárulásról szóló törvény szerint adót, illetve hozzájárulást kell fizetni.

Nem minősül jövedelemnek: a temetési segély, az alkalmanként adott átmeneti segély, a lakásfenntartási támogatás, az adósságsökkentési támogatás, a rendkívüli gyermekvédelmi támogatás, a Gyvt. 20/A. §-a szerinti pénzbeli támogatás, a Gyvt. 20/B. §-ának (4)–(5) bekezdése szerinti pótlék, a nevelőszülők számára fizetett nevelési díj és külön ellátmány, az anyasági támogatás, a személyes gondoskodásért fizetendő személyi térítési díj megállapítása kivételével a súlyos mozgáskorlátozott személyek pénzbeli közlekedési kedvezményei, a vakok személyi járadéka és a fogyatékosági támogatás, a fogadó szervezet által az önkéntesnek külön törvény alapján biztosított juttatás, a házi segítségnyújtás keretében társadalmi gondozásért kapott tiszteletdíj, az energiafelhasználáshoz nyújtott támogatás.

Vagyon az a hasznosítható ingatlan, jármű, továbbá vagyoni értékű jog, amelynek

- külön-külön számított forgalmi értéke, illetőleg összege az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének a harmincszorosát, vagy
- együttes forgalmi értéke az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének a nyolcvanszorosát meghaladja.

A szociális rászorultságtól függő pénzbeli ellátások jogosultsági feltételeinek vizsgálatánál nem minősül vagyonnak az az ingatlan, amelyben az érintett személy életvitelszerűen lakik, az a vagyoni értékű jog, amely az általa lakott ingatlanon áll fenn, továbbá a mozgáskorlátozottságra tekintettel fenntartott gépjármű.

Család: egy lakásban, vagy személyes gondoskodást nyújtó bentlakásos szociális, gyermekvédelmi intézményben együtt élő, ott bejelentett lakóhellyel vagy tartózkodási hellyel rendelkező közeli hozzátartozók közössége.

⁶⁵ Elismert költségnek minősül a személyi jövedelemadóról szóló törvényben elismert költség, valamint a fizetett tartásdíj. Ha a magánszemély, az egyszerűsített vállalkozói adó vagy egyszerűsített közteherviselési hozzájárulás alapjául szolgáló bevételt szerez, a bevétel csökkenthető a személyi jövedelemadóról szóló törvény szerint elismert költségnek minősülő igazolt kiadásokkal, ennek hiányában a bevétel 20 százalékaival.

⁶⁶ Befizetési kötelezettségnek minősül a személyi jövedelemadó, az egyszerűsített vállalkozási adó, a magánszemélyt terhelő egyszerűsített közteherviselési hozzájárulás, egészségbiztosítási hozzájárulás és járulék, egészségügyi szolgáltatási járulék, nyugdíjjárulék, nyugdíjbiztosítási járulék, magán-nyugdíjpénztári tagdíj és munkavállalói járulék.

Közeli hozzátartozó:

- a házastárs, az élettárs,
- a húszévesnél fiatalabb, önálló keresettel nem rendelkező; a huszonhárom évesnél fiatalabb, önálló keresettel nem rendelkező, nappali oktatás munkarendje szerint tanulmányokat folytató; a huszonöt évesnél fiatalabb, önálló keresettel nem rendelkező, felsőoktatási intézmény nappali tagozatán tanulmányokat folytató vér szerinti, örökbe fogadott, illetve nevelt gyermek,
- korhatárra való tekintet nélkül a tartósan beteg, az autista, illetve a testi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékos vér szerinti, örökbe fogadott, illetve nevelt gyermek, amennyiben ez az állapot a gyermek 25. életévének betöltését megelőzően is fennállt (a továbbiakban: fogyatékos gyermek),
- a 18. életévét be nem töltött gyermek vonatkozásában a vér szerinti és az örökbe fogadó szülő, illetve a szülő házastársa vagy élettársa;

Egyedül élő: az a személy, aki egyszemélyes háztartásban lakik.

Keresőtevékenység, ha e törvény másként nem rendelkezik: minden olyan munkavégzéssel járó tevékenység, amelyért ellenérték jár, kivéve a tiszteletdíj alapján végzett tevékenységet, ha a havi tiszteletdíj mértéke a kötelező legkisebb munkabér 30 százalékát nem haladja meg, valamint mezőgazdasági őstermelői igazolvánnyal folytatott tevékenységet, ha az abból származó bevételt a személyi jövedelemadóról szóló szabályok szerint a jövedelem kiszámításánál nem kell figyelembe venni; nem minősül ellenértéknek a fogadó szervezet által az önkéntesnek külön törvény alapján biztosított juttatás.

Aktív korú: a 18. életévet betöltött, de a reá irányadó nyugdíjkorhatárt, illetőleg a 62. életévet be nem töltött személy.

Egyedülálló: az a személy, aki hajadon, nőtlen, özvegy, elvált vagy házastársától külön él, kivéve, ha élettársa van.

Rendszeres pénzellátás: a táppénz, a terhességi-gyermekágyi segély, a gyermekgondozási díj, az öregségi nyugdíj, a rokkantsági nyugdíj, rehabilitációs járadék, az öregségi járadék, a munkaképtelenségi járadék, az özvegyi járadék, a növelt összegű öregségi, munkaképtelenségi és özvegyi járadék, az özvegyi nyugdíj – kivéve az ideiglenes özvegyi nyugdíjat, továbbá a házastársa jogán árvaellátásra jogosult fogyatékkal élő, illetve tartósan beteg vagy legalább két árvaellátásra jogosult gyermek eltartásáról gondoskodó személy özvegyi nyugdíját –, a baleseti táppénz, a baleseti rokkantsági nyugdíj, a hozzátartozói baleseti nyugellátás, az Flt. alapján folyósított pénzbeli ellátás, az átmeneti járadék, a rendszeres szociális járadék, a bányászok egészségkárosodási járadéka, a rokkantsági járadék, a hadigondozottak és nemzeti gondozottak pénzbeli ellátásai, a gyermekgondozási segély, a gyermeknevelési támogatás, az időskorúak járadéka, a rendelkezésre állási támogatás, a rendszeres szociális segély, az ápolási díj, a nemzeti helytállásért elnevezésű pótlék, valamint a szociális

biztonsági rendszereknek a Közösségen belül mozgó munkavállalókra, önálló vállalkozókra és családtagjaikra történő alkalmazásáról szóló 1408/71/EGK tanácsi rendelet alapján külföldi szerv által folyósított egyéb azonos típusú ellátás.

2. Eljárási rendelkezések

Fő szabály szerint a 2004. évi CXL. tv. a közigazgatási hatósági eljárás és szolgáltatás általános szabályait kell alkalmazni (Ket.)

Eltérések:

- az eljárási határidő egy ízben legfeljebb **10 nappal** (általános 22 nap) hosszabbítható meg,
- a megkeresett szerv és szakhatóság **10 napon belül** (általános 15 nap) köteles eleget tenni a megkeresésnek.

2.1. Külön kiemeli az Szt., hogy a szociális ellátásban részesülő a **jogosultság feltételeit érintő lényeges körülmények megváltozásáról 15 napon belül köteles értesíteni az ellátást megállapító szervet.** Ez lényegében a Ket.-ben szabályozott együttműködési kötelezettség megerősítése. A Ket. szerint ugyanis az ügyfelet a jogai mellett a kötelezettségeiről is tájékoztatni kell. Ez a kötelezettség ebben a körben különösen fontos lehet, hiszen olyan személyekről van szó, akiknek a jogaik érvényesítése sok nehézséget okozhat. Ezért a meghozott határozatban ezt érdemes hangsúlyozottan kiemelni, mert így alapja lehet az ügyfél rosszhiszeműsége igazolásának. Megjegyzendő még, hogy nem tartozik viszont a bejelentési kötelezettség körébe – és erre az ügyfél nem is hívható fel – az a jogosultsággal összefüggő tényváltozás, amelyet az eljáró önkormányzat hivatalból ismer, vagy ismernie kellene.

2.2. Tekintettel arra, hogy a segélyezési típusú ellátások szolgáltatására a szubszidiaritás és az individualizálás jellemző, így a **kérelmezőnek nyilatkoznia, kell a saját és a családja vagyoni és jövedelmi viszonyairól, ill. igazolnia kell azokat.** A pénzbeli és természetbeni ellátásoknál a nyilatkozat és az igazolás tartalmának, illetve benyújtásának részletes szabályait a települési önkormányzatok rendeletben szabályozzák. A havonta rendszeresen mérhető jövedelmek esetén az előző hónap, másoknál (pl. bérbeadásból, eladásból származó jövedelmek, vállalkozások jövedelme) legfeljebb 1 éves visszamenőlegességgel kell számításba venni.

Ha az önkormányzat hivatalos tudomása vagy környezettanulmány lefolytatása alapján a kérelmező életkörülményeire tekintettel **a jövedelemnyilatkozatban foglaltakat vitatja,** felhívhatja a kérelmezőt az általa lakott lakás, illetve saját és a családja tulajdonában álló vagyon fenntartási költségeit igazoló dokumentumok benyújtására. Abban az esetben, ha a fenntartási költségek meghaladják a jövedelemnyilatkozatban szereplő jövedelem 50%-át, a jövedelem a fenntartási költségek figyelembevételével vélelmezhető.

2.3. Az igényérvényesítés szabályozása

A jogosult a határozat kézhezvételétől számított **6 hónapon belül érvényesítheti az igényét.** (általában így van a biztosítási típusúaknál is)

A szabály indokai:

- Miután az ellátás alimentációs jellegű, ennek hosszabb távon való mellőzése valószínűsíthető, hogy a kérelmezőnek végeredményben nincs is rá szüksége,
- Másrészt kizárja ezzel annak lehetőségét, hogy (különösen pénzbeli ellátás esetén) hagyja a jogosult felhalmozódni az összeget az igény mellőzésével, majd egy hosszabb idő elteltével egy összegben hívja le a járandóságát.

A szabály arra ösztönöz, hogy megállapításkor nyomban éljen az érintett a számára biztosított lehetőséggel, ugyanakkor azt sem zárja ki, hogy – valamilyen előre nem látható, nem várt esemény kapcsán – ha a jogosult nem képes az ellátás azonnali igénybevételére, jogosultsága azonnal megszűnjön.

A megállapított ellátás a kérelem **benyújtására visszamenőlegesen esedékes**, azaz akkortól jár (egyébként csak a jogerőtől szokott). Ez egy kogens szabály, ettől az önkormányzati rendeletek nem térhetnek el. Különös fontossága van ennek a szabálynak akkor, amikor valaki - kimerítve az összes jogorvoslati lehetőséget, ideértve a bírósági keresetindítást is - részére csak a kérelem benyújtásától számított több hónap elteltével állapítják meg jogosultságát egy adott szociális ellátásra. Mindez azt is jelenti, hogy a rendszeresen járó önkormányzati pénzellátások megállapítása esetén a jogosultság első hónapjában tört hónappal kell számolni, kivéve, ha a kérelmet a hónap első napján nyújtották be.

2.4. Költség -, és illetékmentesség

Az Szt. költség- és illetékmentességet megállapító szabályai az eljárás egészére vonatkoznak, így az alap-, a jogorvoslati és a végrehajtási eljárásra, továbbá valamennyi, az eljárás lefolytatásához szükséges vagy azt kiegészítő, - pl. a bizonyításhoz szükséges – eljárásra. Így a szociális igazgatási eljárásban nem vitásan költségmentes a szakértő vagy a szakhatóság közreműködése is.

2.5. Jogosulatlanul igénybe vett ellátás megtérítése

A szabályozás lényege, hogy ha a szociális hatáskört gyakorló szerv tudomást szerez arról, hogy az ellátást jogosulatlanul és rosszhiszeműen veszik igénybe, ezen **tudomásszerzéstől számított 3 hónapon belül** köteles az ellátás megtérítését elrendelni. A 3 hónapos határidő egy **szubjektív jogvesztő határidő**, melynek elmulasztása esetén a megtérítés nem rendelhető el. A törvényhely **objektív jogvesztő határidőt** is tartalmaz, amikor kimondja, hogy a megtérítés nem rendelhető el, ha **az ellátás igénybevételétől** (Pl. egyszeri átmeneti segély felvétele) vagy a folyamatos ellátás megszűnésétől (pl. ápolási díj) számított **1 év már eltelt.**

Reparatív jellegű szabály, hogy a jogosulatlanul és rosszhiszeműen felvett ellátás után kamatot kell fizetni. **Nem büntető jellegű**, mert az érintett az ellátást folyósító szervet olyan helyzetbe hozza, mintha az összeget ki sem fizette volna és a jogosulatlan felhasználás ideje alatt az általános szabályok szerinti ügyleti kamatot kapta volna. (Büntető akkor lenne, ha a jegybanki alapkamat kétszeresét kérné vissza). A kamatfizetés a jogosulatlan és rosszhiszemű igénybevétel és az erről való tudomásszerzés közti időszakra terjed ki. (pl. ha később rendeli el a visszafizetést, - mondjuk a tudomásszerzést követő 60. napon - akkor is csak a tudomásszerzés napjáig jár). Fontos szabály, hogy a megtérítés csak a tényleges „kárra” terjedhet ki, e körben tehát nem számolhatók fel pl. az igazgatás költségei.

V. A SZOCIÁLIS TÖRVÉNY ÁLTAL SZABÁLYOZOTT PÉNZBELI ÉS TERMÉSZETBEN NYÚJTOTT ELLÁTÁSOK⁶⁷

1. Pénzbeli ellátások

A szociális rászorultságtól függő pénzbeli ellátások szabályozásánál fontos, hogy **kötelező önkormányzati feladatnak minősülnek**, ami azt jelenti, hogy:

- egyrészt azokról az Szt. felhatalmazása esetén helyi rendeletet kell alkotni,
- másrészt az önkormányzat képviselő testülete nem hozhat olyan döntést, hogy a lakosai részére a kötelező feladatnak minősülő valamely ellátást nem biztosítja.

Természetesen a helyi rendelet nem lehet ellentétes a törvényi szabályokkal, attól csak akkor térhet el, ha ezt az Szt. megengedi (pl. rendszeres szociális segély felső határa nem korlátozott, de az alsó igen).

1.1. Időskorúak járadéka

1.2. Aktív korúak ellátása

Az aktív korúak ellátása a hátrányos munkaerő-piaci helyzetű aktív korú személyek és családjuk részére nyújtott ellátás.

Ilyen ellátásban részesülhetnek:

1. Az **egészségkárosodott személyek**:

- a) aki munkaképességét legalább 67%-ban elvesztette, illetve legalább 50%-os mértékű egészségkárosodást szenvedett, vagy
- b) aki vakok személyi járadékában részesül, vagy
- c) aki fogyatékosági támogatásban részesül

2. Akiknek **álláskeresési támogatása folyósítási időtartama lejárt**, vagy újabb foglalkoztatás után nem szerez ilyenre jogosultságot.

3. Aki az aktív korúak ellátása iránti kérelem benyújtását megelőző két évben az **állami foglalkoztatási szervvel** legalább **egy év** időtartamig **együttműködött**.

4. Akinek esetében az ápolási díj, a gyermekgondozási segély, a gyermeknevelési támogatás, a rendszeres szociális járadék, a bányász dolgozók egészségkárosodási járadéka, az átmeneti járadék, a rehabilitációs járadék, a rokkantsági nyugdíj, a baleseti rokkantsági nyugdíj, az ideiglenes özvegyi nyugdíj folyósítása megszűnt, illetve az özvegyi nyugdíj folyósítása a Tny. 52. §-ának (3) bekezdése szerinti okból szűnt meg, és közvetlenül a kérelem benyújtását megelőzően az **állami foglalkoztatási szervvel** legalább **három hónapig együttműködött**.

Bármelyik csoportba tartozó személyről van szó a támogatás nyújtásának további feltétele, hogy saját **maga és családjának megélhetése más módon nem biztosított, és keresőtevékenységet** – ide nem értve a

⁶⁷ Részletesebben az egyes itt ki nem fejtett ellátások: dr. Farkas Kornélia: A szociális igazgatás jogi alapkérdései I.; Pólay Elemér Alapítvány, Szeged, 2005

közfoglalkoztatást és az alkalmi munkavállalói könyvvvel végzett munkát – **nem folytat**. A megélhetés akkor nem biztosított, ha a családnak az **egy fogyasztási egységre jutó havi jövedelme nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 90%-át és vagyona nincs**.

Aktív korúak ellátására egy családban egyidejűleg csak egy személy jogosult. Egy családban egyidejűleg két személy abban az esetben jogosult az aktív korúak ellátására, ha az egyik személy a rendelkezésre állási támogatás míg a másik személy a rendszeres szociális segély feltételeinek felel meg.

Nem állapítható meg az aktív korúak ellátására való **jogosultság** annak a személynek, aki

- előzetes letartóztatásban van, elzárás büntetését, illetve szabadságvesztés büntetését tölti,
- gyermekgondozási segélyben, illetve gyermeknevelési támogatásban részesül,
- gyermekgondozási segélyre jogosult, a gyermek egyéves korának betöltéséig,
- az Flt. szerint az álláskeresői támogatás megállapításához szükséges munkaviszonnyal rendelkezik,
- katonai szolgálatot teljesít,
- közoktatási, illetőleg felsőoktatási intézményben nappali oktatás munkarendje szerint tanulmányokat folytat, vagy az Flt. szerint képzési támogatásként keresetpótló juttatásban részesül.

Az a személy, akinek az aktív korúak ellátására való jogosultságát megállapították az állami foglalkoztatási szervnél kéri az álláskeresőként történő nyilvántartásba vételét, és teljesíti az elhelyezkedése érdekében megkötött álláskeresői megállapodásában foglaltakat, illetőleg közfoglalkoztatásban vesz részt. Azt, hogy az álláskeresői megállapodás, illetőleg a közfoglalkoztatás keretében felajánlott munkát mikor köteles az illető elfogadni, a törvény részletezi.⁶⁸

Amennyiben az aktív korúak ellátására való jogosultsága megállapításának időpontjában a személy a **35. életévét nem töltötte be, és általános iskolai végzettséggel nem rendelkezik** olyan képzésben köteles részt venni, amely az általános iskolai végzettség megszerzésére vagy a szakképzés megkezdéséhez szükséges, külön jogszabályban meghatározott bemeneti kompetenciák megszerzésére irányul. A képzésben való részvétel részletes szabályait az álláskeresői megállapodás tartalmazza.

Az **álláskeresői megállapodásban** az állami foglalkoztatási szerv – a személy szociális helyzetéhez és mentális állapotához igazodóan – előírhatja a családsegítő szolgálattal való együttműködést, amely kiterjedhet az egyéni képességeket fejlesztő vagy az életmódot formáló foglalkozáson, tanácsadáson, illetőleg a munkavégzésre történő felkészülési programban való részvételre is.

⁶⁸ 1993. évi III. tv.35.§ (3) bekezdés

A **közfoglalkoztatás keretében** a közcélú munka megszervezése a települési önkormányzat feladata. Közcélú munka alatt azon állami vagy helyi önkormányzati feladat ellátását kell érteni, amelynek teljesítéséről – jogszabály alapján – a helyi önkormányzat gondoskodik.

Rendelkezésre állási támogatás illeti meg az aktív korúak ellátására jogosultat arra az időtartamra, amikor:

- közfoglalkoztatásban neki fel nem róható okból nem vesz részt és táppénzben vagy távolléti díjban nem részesül, vagy
- olyan képzésben vesz részt, amelyhez az Flt. szerinti keresetpótló juttatást részére nem állapítottak meg.

A rendelkezésre állási támogatás havi összege az **öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összege**.

Rendszeres szociális segélyre jogosult az az aktív korúak ellátására jogosult személy, aki az ellátásra való jogosultság kezdő napján

- a) egészségkárosodott személynek minősül, vagy
- b) az 55. életévét betöltötte, vagy
- c) 14 éven aluli kiskorú gyermeket nevel – feltéve, hogy a családban élő gyermekek valamelyikére tekintettel más személy nem részesül a Cst. szerinti gyermekgondozási támogatásban, gyermekgondozási díjban, terhességi gyermekágyi segélyben – és a gyermek ellátását napközbeni ellátást biztosító intézményben [Gyvt. 41. § (3) bek.] nem tudják biztosítani. vagy
- d) a települési önkormányzat – e jogszabály felhatalmazása által hozott - rendeletében meghatározott feltételeknek megfelel.

A b)-c) pontok szerinti esetekben a rendszeres szociális segély akkor állapítható meg, ha az aktív korúak ellátására jogosult személy a települési önkormányzat által kijelölt szervvel együttműködési kötelezettségét nyilatkozatban vállalja.

A rendszeres szociális segély **havi összege a családi jövedelemhatár összegének és a jogosult családja havi összjövedelmének különbözete, de** nem haladhatja meg a teljes munkaidőben foglalkoztatott munkavállaló részére megállapított személyi alapbér mindenkori kötelező legkisebb összegének személyi jövedelemadóval, munkavállalói, egészségbiztosítási és nyugdíjárulékcal csökkentett összegét. A családi jövedelemhatár összege megegyezik a család fogyasztási egységeihez tartozó arányszámok összegének és az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összege 90%-ának szorzatával.

A rendszeres szociális segélyre jogosult személy a települési önkormányzattal kötött megállapodásban vállalhatja: az álláskeresőként történő nyilvántartásba vételét, és teljesíti az elhelyezkedése érdekében megkötött álláskeresői megállapodásában foglaltakat, illetőleg közfoglalkoztatásban részvételt. A megállapodás egyéves időtartamra jön létre. A megállapodást a települési önkormányzat abban az esetben köti meg, ha a közfoglalkoztatási

tervben foglaltak alapján a rendszeres szociális segélyre jogosult személy közfoglalkoztatását biztosítani tudja.

1.3. Lakásfenntartási támogatás

A lakásfenntartási támogatás a szociálisan rászorult személyeknek, családoknak az általuk lakott lakás vagy nem lakás céljára szolgáló helyiség fenntartásával kapcsolatos rendszeres kiadásaik viseléséhez nyújtott hozzájárulás.

A települési önkormányzat három jogosultsági alapon nyújthatja az ellátást.

- Normatív alapon jogosult az igénylő, amennyiben a törvényben meghatározott feltételek fennállnak.⁶⁹
- Adósságkezelési szolgáltatásban részesülő személynek nyújtott támogatás, melyre a szolgáltatás időtartama alatt jogosult a rászoruló. Az e jogcímen lakásfenntartási támogatásban részesülő személy egyidejűleg normatív lakásfenntartási támogatásra nem jogosult.
- Helyi lakásfenntartási támogatás, melynek jogosultsági feltételei, eljárási szabályait és a támogatás összegét a települési önkormányzat rendeletben határozza meg.

Lakásfenntartási támogatás **ugyanazon lakásra csak egy jogosultnak állapítható meg, függetlenül a lakásban élő személyek és háztartások számától.**

1.4. Ápolási díj

Az ápolási díj a tartósan gondozásra szoruló személy otthoni ápolását ellátó **nagykorú hozzátartozó részére biztosított anyagi hozzájárulás.**

Jogosultság

- a) **Alanyi jogon** jogosult – a jegyes kivételével – a hozzátartozó⁷⁰, ha állandó és tartós gondozásra szoruló súlyosan fogyatékos, vagy tartósan beteg 18 év alatti személy gondozását, ápolását végzi.

Súlyosan fogyatékos személy az, akinek

- segédeszközzel vagy műtéti úton nem korrigálható módon látóképessége teljesen hiányzik, vagy aliglátóként minimális látásmaradvánnyal rendelkezik, és ezért kizárólag tapintó – halló – életmód folytatására képes,
- hallásvesztése olyan mértékű, hogy a beszédnek hallás útján történő megértésére és spontán elsajátítására segédeszközzel sem képes és halláskárosodása miatt a hangzó beszéd érthető ejtése elmarad,
- értelmi akadályozottsága genetikai, illetőleg magzati károsodás vagy szülési trauma következtében, továbbá tizennegyedik életévét megelőzően bekövetkező súlyos betegség miatt középsúlyos vagy annál nagyobb mértékű, továbbá aki IQ értékétől függetlenül a személyiség egészét érintő (pervazív) fejlődési zavarban szenved, és az autonómiai tesztek alapján állapota súlyosnak vagy középsúlyosnak minősíthető (BNO szerinti besorolása: F84.0–F84.9),

⁶⁹ Normatív lakásfenntartási támogatásra jogosult az a személy, akinek a háztartásában az egy főre jutó havi jövedelem nem haladja meg az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 150%-át, feltéve, hogy a lakásfenntartás elismert havi költsége a háztartás havi összjövedelmének 20%-át meghaladja.

⁷⁰ **Hozzátartozó:** a házastárs, az egyenes ágbeli rokon, az örökbefogadott, a mostoha-és nevelt gyermek, az örökbefogadó, a mostoha- és nevelőszülő, a testvér, az élettárs, az egyenes ágbeli rokon házastársa, a házastárs egyenes ágbeli rokona és testvére, a testvér házastársa.

- mozgásszervi károsodása, illetőleg funkciózavara olyan mértékű, hogy helyváltoztatása a külön jogszabályban meghatározott segédeszköz állandó és szükségszerű használatát igényli, vagy állapota miatt helyváltoztatásra még segédeszközzel sem képes, vagy végtaghiánya miatt önmaga ellátására nem képes és állandó ápolásra, gondozásra szorul.

Tartósan beteg az a személy, aki előreláthatólag három hónapnál hosszabb időtartamban állandó ápolást, gondozást igényel.

- b) **Fokozott ápolást igénylő** súlyosan fogyatékos személy ápolása, gondozása esetén a települési önkormányzat jegyzője a szociális módszertani intézet szakvéleménye alapján állapíthatja meg az ápolási díjat.

Fokozott ápolást igénylő az a személy, aki mások segítsége nélkül önállóan nem képes: étkezni, vagy tisztálkodni, vagy öltözködni, vagy illemhelyet használni, vagy lakáson belül – segédeszköz igénybevételével sem- közlekedni, feltéve, hogy esetében legalább három gátoltság egyidejűleg áll fenn.

- c) **Méltányossági alapon** állapítható meg (az önkormányzat rendeletében meghatározott feltételek esetén) a hozzátartozónak, aki 18. életévét betöltött tartósan beteg személy ápolását, gondozását végzi. A jogosultság megállapítása szempontjából figyelembe vehető egy főre számított havi családi jövedelemhatárt az önkormányzat rendeletében úgy kell szabályozni, hogy az az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegénél, egyedülálló esetén annak 150%-ánál alacsonyabb nem lehet.

A kérelemről az a); b) pontok esetén a jegyző, c) esetén a települési önkormányzat képviselőtestülete dönt.

Az ápolási díj megállapítása iránti kérelemhez csatolni kell a házi orvos *igazolását* arról, hogy az ápoltság súlyosan fogyatékos⁷¹, vagy tartósan beteg, valamint csatolni kell az arra vonatkozó *szakvéleményét*, hogy az ápoltság állandó és tartós gondozásra szorul.

A házi orvos az igazolást az orvosszakértői szerv orvosi bizottságának szakvéleménye, vagy a megyei gyermek-szakfőorvos igazolása, vagy a fekvőbeteg-szakellátást nyújtó intézmény vagy területileg illetékes szakrendelő intézet szakorvosa által kiadott zárójelentés, igazolás alapján állítja ki.

Az ápolási díjat kérelmező személy, illetve az ápolási díjat megállapító szerv a házi orvosi *igazolás felülvizsgálatát* az egészségügyi államigazgatási szerv által kijelölt, az ápolást indokoló diagnózis szerinti szakorvostól vagy szervtől kérheti. A *szakvélemény felülvizsgálatát* az ápoltság személy tartózkodási helye szerint illetékes módszertani intézmény által kijelölt szakértőtől kérheti.

Az ápolási díj összege:

- Az alanyi jogosultság esetén az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 100%-a.
- Fokozott ápolást igénylő esetén az öregségi nyugdíjminimum 130%-a.

⁷¹ A házi orvos az igazolást a tanulási képességet vizsgáló szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleménye alapján is kiállíthatja.

- Méltányosság esetében nem lehet kevesebb az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 80%-nál.

Az ápolási díj folyósításának időtartama szolgálati időre jogosít, így a jogosult nyugdíj járuléka és magánnyugdíjpénztári tagság esetén magánnyugdíjpénztári tagdíj fizetésére kötelezett, melyet levonnak az ellátásból. Az önkormányzat a társadalombiztosítási járuléka nyugdíjbiztosítási ágazatára jutó járuléka fizetésére kötelezett.

Nem jogosult a hozzátartozó az ápolási díjra, ha

- az ápolat személy két hónapot meghaladóan fekvőbeteg-gyógyintézeti, valamint nappali ellátást nyújtó vagy bentlakásos szociális intézményi ellátásban, illetőleg óvodai, gyermekvédelmi szakellátást nyújtó bentlakásos intézményi elhelyezésben részesül, vagy közoktatási intézmény tanulója, illetőleg felsőoktatási intézmény nappali tagozatos hallgatója kivéve, ha
 - ✓ a közoktatási intézményben eltöltött idő a kötelező tanórai foglalkozások időtartamát nem haladja meg, vagy
 - ✓ az óvoda, a nappali ellátást nyújtó szociális intézmény igénybevétele, illetőleg a felsőoktatási intézmény látogatási kötelezettségének időtartama átlagosan a napi 5 órát nem haladja meg, vagy
 - ✓ az óvoda, a közoktatási, illetőleg a felsőoktatási intézmény látogatása, vagy a nappali ellátást nyújtó szociális intézmény igénybevétele csak az ápolást végző személy rendszeres közreműködésével valósítható meg;
- rendszeres pénzellátásban részesül, ide nem értve azt a táppénzt, amelyet az ápolási díj folyósításának időtartama alatt végzett keresőtevékenységéből adódó biztosítási jogviszony alapján – keresőképtelenné válása esetén – folyósítanak;
- szakiskola, középiskola, illetve felsőoktatási intézmény nappali tagozatos tanulója, hallgatója;
- keresőtevékenységet folytat és munkaideje – az otthon történő munkavégzés kivételével – a napi 4 órát meghaladja;

Az ápolási díjra való jogosultságot meg kell szüntetni, ha

- az ápolat személy állapota az állandó ápolást már nem teszi szükségessé,
- az ápolást végző személy a kötelezettségét nem teljesíti,
- az ápolat személy meghal (Az ápolat személy halála esetén az ápolási díj folyósítását a halál időpontját követő harmadik hónap.),
- az ápolást végző vagy az ápolat személy tartózkodási joga megszűnt vagy tartózkodási jogának gyakorlásával felhagyott,
- jogosultságot kizáró körülmény következik be.

1.5. Átmeneti segély

A törvénynek az átmeneti segélyre vonatkozó rendelkezései tág körben biztosítanak lehetőséget ezen ellátás helyi szabályozására – tartalommal való

kitöltésére – így az **önkormányzati rendelet kell, hogy meghatározza mind a jogosultsági feltételeket, mind pedig a támogatás összegét és módját.**

A települési önkormányzat képviselő-testülete a létfenntartást veszélyeztető rendkívüli élethelyzetbe került, valamint időszakosan vagy tartósan létfenntartási gonddal küzdő személyek részére a rendeletében meghatározott átmeneti segílyt nyújt. Átmeneti segíly pénzügyi segílynek nem minősülő kamatmentes kölcsön formájában is nyújtható.

1.6. Temetési segíly

A települési önkormányzat **a rendeletében meghatározott feltételek szerint** temetési segílyt állapíthat meg annak, aki a meghalt személy eltemettetéséről gondoskodott annak ellenére, hogy arra nem volt köteles, vagy tartására köteles hozzátartozó volt ugyan, de a temetési költségek viselése a saját, illetve családja létfenntartását veszélyezteti. A jogosultság megállapítása szempontjából figyelembe vehető egy főre számított havi családi jövedelemhatárt az önkormányzat rendeletében úgy kell szabályozni, hogy az az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegénél, egyedülélő esetén annak 150%-ánál alacsonyabb nem lehet.

A temetési segíly **összege nem lehet kevesebb** a helyben szokásos, legolcsóbb temetés költségének 10%-ánál, de elérheti annak teljes összegét, ha a temetési költségek viselése a kérelmezőnek vagy családjának a létfenntartását veszélyezteti.

2. Természetben nyújtott szociális ellátások

Ezek **három elemből tevődnek** össze:

- a törvény által **nevesített** ellátások (köztemetés, közgyógyellátás, egészségügyi szolgáltatásra jogosítás, adósságkezelési szolgáltatás),
- a **természetben is nyújtható pénzbeliek** (ezek is nevesítettek: rendszeres szociális segíly⁷², lakásfenntartási támogatás, átmeneti segíly, temetési segíly),
- a tv. felsorol még néhány ellátást, **példálózó jelleggel** (élelmiszer, tankönyv, tüzelő segíly, a közüzemi díjak, illetve a gyermekintézmények térítési díjának kifizetése, valamint a családi szükségletek kielégítését szolgáló, gazdálkodást segítő támogatás), de nem kogensen, tehát a helyi viszonyok alapján **mások is** megállapíthatók.

⁷² Rendszeres szociális segíly természetbeni szociális ellátás formájában akkor nyújtható, ha a családban a Gyvt. 68. §-a szerint védelembe vett gyermek él. A rendszeres szociális segíly természetbeni szociális ellátás formájában történő nyújtásának eljárási szabályait, a természetbeni juttatás formáit a települési önkormányzat rendeletben szabályozza, azzal, hogy védelembe vett gyermekenként a rendszeres szociális segíly megállapított összegének 20%-a, de összesen legfeljebb 60%-a nyújtható természetben.

2.1. Köztemetés

A haláleset helye szerint illetékes települési önkormányzat polgármestere önkormányzati hatáskörben – a halálesetről való tudomásszerzést követő 30 napon belül – gondoskodik az elhunyt személy közköltésen történő eltemettetéséről, ha nincs vagy nem lelhető fel az eltemettetésre köteles személy, vagy az eltemettetésre köteles személy az eltemettetésről nem gondoskodik.

2.2. Közgyógyellátás⁷³

A szociálisan rászorult személy részére az egészségi állapota megőrzéséhez és helyreállításához kapcsolódó kiadásainak csökkentése érdekében biztosított hozzájárulás. A közgyógyellátási igazolvánnyal rendelkező személy – külön jogszabályban meghatározottak szerint – térítésmentesen jogosult a társadalombiztosítási támogatásba befogadott

- járóbeteg-ellátás keretében rendelhető gyógyszerekre – ideértve a különleges táplálkozási igényt kielégítő tápszereket is – **gyógyszerkerete** erejéig,
- egyes, külön jogszabályban meghatározott gyógyászati segédeszközökre, ideértve a protetikai és fogszabályozó eszközöket is, valamint azok javítására és kölcsönzésére, továbbá
- az orvosi rehabilitáció céljából igénybe vehető gyógyászati ellátásokra.

Két utóbbi felsorolás alatt szereplő esetben csak a közfinanszírozás alapjául elfogadott ár erejéig vehető igénybe térítésmentesen az ellátás.

Jogosultság

1) **Alanyi jogon** jogosultak:

- az intézeti elhelyezett, az intézeti és állami nevelt kiskorú;
- rendszeres szociális segélyben részesülő egészségkárosodottnak személy;
- a pénzellátásban részesülő hadigondozott és a nemzeti gondozott;
- a központi szociális segélyben részesülő;
- a rokkantsági járadékos;
- az, aki I., II. csoportú rokkantsága alapján részesül nyugellátásban, baleseti nyugellátásban;
- az aki, vagy aki után szülője vagy eltartója magasabb összegű családi pótlékban részesül.

2) **Normatív alapon** jogosultak azok, akiknél az alábbi együttes feltételek fennállnak:

- a havi rendszeres gyógyító ellátásának egészségbiztosítási szerv által elismert térítési díja az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 10%-át meghaladja, és
- a családban az egy főre jutó jövedelem nem éri el az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegét, egyedülálló esetén 150%-át.

⁷³ Végrehajtására ld. a 28/1993. (II. 17.) Korm. rendeletet

3) **Szociális rászorultság alapján**, az önkormányzat rendeletében meghatározott feltételek szerint⁷⁴.

A közgyógyellátásra való **jogosultságról a jegyző dönt**. A jogosultság az **alanyi jogosultak** esetében **két évre**, **más jogosultak** esetén **egy évre** kerül megállapításra.

Az egyéni gyógyszerkeret összege a jogosult egyéni havi rendszeres gyógyszerköltsége, de 2008. évben legfeljebb havi 12 000 Ft lehet. Minden évben az egyéni gyógyszerkeret legmagasabb havi összegét az éves központi költségvetésről szóló törvény határozza meg. Amennyiben az egyéni rendszeres gyógyszerköltség a havi 1000 Ft-ot nem éri el, egyéni gyógyszerkeret nem kerül megállapításra.

Az eseti keret éves összege 2008. évben 6000 Ft. Minden évben az eseti keret összegét az éves központi költségvetésről szóló törvény határozza meg. Amennyiben a közgyógyellátásra jogosult személy részére egyéni gyógyszerkeret nem kerül megállapításra, a gyógyszerkeret megegyezik az eseti kerettel. (Az igazolvánnyal rendelkező személy a gyógyszerkerete erejéig kiváltott, külön jogszabály szerint kiemelt, indikációhoz kötött támogatásban részesített gyógyszerért dobozonként fizetendő díjat a gyógyszerkerete terhére fizeti meg.)

Az egyéni gyógyszerkeret és az eseti keret **a jogosultság időtartamára kerül megállapításra**.

Amennyiben az ellátásban részesülő személy egészségi állapotában, a gyógykezelését szolgáló terápiában, illetőleg a keret megállapításakor figyelembe vett gyógyszerek térítési díjában olyan változás következik be, amelynek következtében havi rendszeres kiadása a gyógyszerkeret megállapításakor figyelembe vett gyógyszerköltséghez képest ténylegesen legalább 1000 forinttal megváltozik, az ellátásban részesülő személy kérelmére lehetőség van az egyéni gyógyszerkeret év közbeni felülvizsgálatára. A jogosultság lejártát megelőző három hónapban az egyéni gyógyszerkeret felülvizsgálatát nem lehet kérni.

A közgyógyellátási igazolványt az **egészségbiztosítási szerv** – a jogosultságot megállapító határozat alapján – a jogosultság tartamára, hivatalból állítja ki.

Az egészségbiztosítási szerv a közgyógyellátásra jogosult személy jogosultságáról, továbbá gyógyszerkeretének figyelemmel kísérése céljából hatósági nyilvántartást vezet.

Az egészségbiztosítási szerv ellenőrzi a háziorvos, illetve a szakorvos közgyógyellátással kapcsolatos tevékenységét. Ha az egészségbiztosítási szerv

⁷⁴ Az önkormányzat rendeletében

a) az egy főre számított havi családi jövedelemhatárt úgy kell szabályozni, hogy az öregségi nyugdíj mindenkor legkisebb összegének 150%-ánál, egyedül élő esetén annak 200%-ánál alacsonyabb jövedelmet, továbbá

b) a havi rendszeres gyógyító ellátás költségének mértékéeként az öregségi nyugdíj mindenkor legkisebb összegének 25%-át meghaladó összeget jogosultsági feltételként nem lehet előírni; a szociális rászorultság további feltételeit az önkormányzat a helyi viszonyoknak megfelelően szabályozza.

az ellenőrzés alapján indokoltnak tartja a közgyógyellátásra jogosult személy egyéni gyógyszerkeretének felülvizsgálatát, azt a jegyzőnél kezdeményezi.

A gyógyszerért a közgyógyellátás keretében történő gyógyszerkiadást megelőzően ellenőrzi, hogy a vényen feltüntetett személy szerepel-e a hatósági nyilvántartásban, továbbá tájékoztatást ad a jogosult részére még rendelkezésre álló gyógyszerkeret összegéről.

A szociális rászorultság alapján kiállított igazolvány után a települési önkormányzat térítést fizet. A térítés az igazolvány kiállítását követő egyéves időtartamra szól. A térítés összege a megállapított gyógyszerkeret éves összegének 30%-a, amelyet a határozat jogerőre emelkedésétől számított három napon belül az egészségbiztosítási szervnek át kell utalni.

2.3. Egészségügyi szolgáltatásra való jogosultság Jogosultsági feltételek

Szociálisan rászorult, olyan személyek, akik – illetve családjuk - nem rendelkeznek vagyonnal, és

- akiknek családjában az egy főre jutó havi jövedelem az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 120%-át,
- aki egyedülélő, és jövedelme az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 150%-át nem haladja meg.

Az egészségügyi szolgáltatás igénybe vételéhez a fenti jogosultaknak a szociális rászorultság igazolásáról szóló **hatósági bizonyítványt**⁷⁵ a jegyző állítja ki, melynek érvényességi ideje legfeljebb 1 év. Amennyiben a jogosultsági feltételek továbbra is fennállnak, a bizonyítvány ismételt kiállítható.

A szociálisan rászorult személyekről a jegyző nyilvántartást vezet és a külön jogszabály szerint bejelentési kötelezettséget teljesít az egészségbiztosítási szerv felé.

2.4. Adósságkezelési szolgáltatás

2.5. Energia felhasználási támogatás

⁷⁵ A bizonyítvány tartalmazza: a rászoruló személy nevét, lakcímét, TAJ számát, a rászorultság tényét, az igazolás érvényességi idejét

VI. SZOCIÁLIS SZOLGÁLTATÁSOK⁷⁶ **(Személyes gondoskodás)**

1. Alapszolgáltatások

A szociális alapszolgáltatások körébe azok tartoznak, amelyek iránti igény minden településen jelen van, így valamilyen formában gondoskodni kell a kielégítésükről. Az ide tartozó szolgáltatások meghatározása biztosítja, hogy lakóhelytől függetlenül minden állampolgár hozzájusson a szociális szolgáltatás minimumához ugyanúgy, mint az egészségügy ill. oktatás területén. Az alapellátások a lakosság egészét átfogják, nem kötődnek egy-egy népességcsoporthoz.

Az alapszolgáltatások megszervezésével a települési önkormányzat segítséget nyújt a szociálisan rászorulóknak részére saját otthonukban és lakókörnyezetükben önálló életvitelük fenntartásában, valamint egészségi állapotukból, mentális állapotukból vagy más okból származó problémáik megoldásában.

A szociális szolgáltató, illetve intézmény együttműködik az ellátási területén működő szociális, gyermekjóléti-gyermekvédelmi, egészségügyi, oktatási és munkaügyi szolgáltatókkal, intézményekkel.

1.1. Falugondnoki⁷⁷ és tanyagondnoki⁷⁸ szolgáltatás

Az aprófalvak és a külterületi vagy egyéb belterületi, valamint tanyasi lakott helyek intézményhiányából eredő hátrányainak enyhítésére, az alapvető szükségletek kielégítését segítő szolgáltatásokhoz, közszolgáltatásokhoz, valamint egyes alapellátásokhoz való hozzájutás biztosítására, továbbá az egyéni, közösségi szintű szükségletek teljesítésének segítésére kell ilyen szolgáltatást nyújtani. E szolgáltatás a fenntartó önkormányzat rendeletében részletesen meghatározott feladatokat látja el, valamint közreműködhet az étkeztetés biztosításában.

Fő feladataik:

- Egészségügyi ellátáshoz való hozzájutás biztosítása (gyógyszerkiváltás, orvosi rendelésre szállítás, stb.).
- Gyermekes intézménybe történő szállítása.
- Helyi szociális szükségletek, információk közvetítése az önkormányzat és a lakosság között, művelődés, sport, szabadidős tevékenység szervezése, segítése.
- Lakossági szolgáltatások (bevásárlás, táp-, terménybeszerzés, ügyintézés).
- Hivatalos ügyek intézésének segítése.

1.2. Étkeztetés

Az étkeztetésre való **jogosultság indokai** eltérőek lehetnek és ezen indokok alapján különböző rétegek számára, és eltérő formában kell az étkeztetést megszervezni. Szociális helyzet alapján nyújtott étkeztetés esetén az ingyenesen vagy kedvezményes térítés melletti meleg ételhez történő juttatás

⁷⁶ Sztv. alapján

⁷⁷ 600 lakosnál kisebb településen.

⁷⁸ Legalább 70 és legfeljebb 600 lakosságú településen.

a fő cél. Ez a jövedelemmel nem rendelkező vagy alacsony jövedelmű rétegek esetében a szociális vagy népkonyhák működtetésével biztosítható a legoptimálisabban, ahol a helyben történő fogyasztás a jellemző. Azon személyeknél, akik koruk vagy egészségi állapotuk miatt kérik az étkeztetést, már többnyire az étel házhozszállításáról is gondoskodni kell. Az ellátottak egy részénél az okok együttesen jelentkeznek. A jogosultság meghatározásánál **fő kritérium** ezért az a körülmény, hogy tud-e önmaga, illetve eltartottja részére tartósan vagy átmenetileg étkeztetéséről gondoskodni vagy sem. Ilyen személyeknek tekinti a törvény különösen azokat, akik koruk, egészségi állapotuk, fogyatékoságuk, pszichiátriai betegségük, szenvedélybetegségük, vagy hajléktalanságuk miatt szorulnak rá az étkeztetésre.

Az étkeztetés minimum kritériuma a **napi egyszeri meleg étel**, amely az esetek döntő többségében az ebédet jelenti.

A jogosultsági feltételek részletes szabályait a települési önkormányzat rendeletben határozza meg. **Jogosultsági feltételként jövedelmi helyzet nem határozható meg.**

1.3. Házi segítségnyújtás

Azok a személyek igényelhetik, akik koruk vagy egészségi állapotuk miatt **nem tudnak önmagukról gondoskodni**, de saját lakásukban, otthonukban élnek.

Házi segítségnyújtás keretében a szolgáltatást igénybe vevő személy **saját lakókörnyezetében** kell biztosítani az önálló életvitel fenntartása érdekében szükséges ellátást.

A házi segítségnyújtás keretében biztosítani kell

- az alapvető gondozási, ápolási feladatok elvégzését,
- az önálló életvitel fenntartásában, az ellátott és lakókörnyezete higiéniai körülményeinek megtartásában való közreműködést,
- a veszélyhelyzetek kialakulásának megelőzésében, illetve azok elhárításában való segítségnyújtást.

Amennyiben a házi segítségnyújtás során szakápolási feladatok ellátása válik szükségessé, a házi segítségnyújtást végző személy kezdeményezi az otthonápolási szolgálat keretében történő ellátást.

Házi segítségnyújtás igénybevételét megelőzően vizsgálni kell a gondozási szükségletet. A szolgáltatás iránti kérelem alapján az intézményvezető, ennek hiányában a jegyző kezdeményezi az igénylő gondozási szükségletének vizsgálatát. A gondozási szükséglet vizsgálata céljából külön jogszabályban megjelölt szakértői bizottság működik. A szakértői bizottság a gondozási szükségletet külön jogszabályban meghatározottak szerint megvizsgálja és kötelező erejű szakvéleményt ad a napi gondozási szükséglet mértékéről.

A házi segítségnyújtást a szakvéleményben meghatározott napi gondozási szükségletnek megfelelő időtartamban, de legfeljebb napi 4 órában kell

nyújtani. Ha a gondozási szükséglet a napi 4 órát meghaladja, a szolgáltatást igénylőt az intézményvezető tájékoztatja a bentlakásos intézményi ellátás igénybevételének lehetőségéről.

Ha a szolgáltatást igénylő személy egészségi állapota vagy személyes körülményei a szolgáltatás átmeneti jellegű vagy halaszthatatlan biztosítását teszik szükségessé, a házi segítségnyújtás az intézményvezető döntése alapján legfeljebb három hónapos időtartamra a gondozási szükséglet vizsgálata nélkül is nyújtható. Amennyiben a gondozás három hónapot meghaladóan is indokolt, a gondozási szükséglet vizsgálatát szerint kezdeményezni kell.

A települési önkormányzat a veszélyhelyzetek kialakulásában, megelőzésének feladata keretében a gondozási szükséglettel rendelkező, házi segítségnyújtást igénylő személyek ellátásáról köteles gondoskodni.

1.4. Családsegítés

Míg a többi szociális szolgáltatás valamelyik társadalmi csoporthoz, vagy réteghez kötődik, addig a **családsegítés a család egészségére irányul**, függetlenül attól, hogy mely családtag igényelte a segítséget. Alapellátásként történő meghatározását az tette szükségessé, hogy a fizikális jellegű segítségnyújtás mellett elengedhetetlen a családok életvezetésének támogatása. **Mentális segítségnyújtás** hiányában a szociális helyzet sem javítható tartósan, a problémák konzerválódhatnak megoldási alternatívák nélkül.

A családok segítése érdekében **veszélyeztetettséget és krízishelyzetet észlelő jelzőrendszer** működik. A jegyző, továbbá a szociális, **egészségügyi szolgáltató, intézmény**, valamint a gyermekjóléti szolgálat, a pártfogói felügyelői és a jogi segítségnyújtói szolgálat jelzi, a társadalmi szervezetek, egyházak és magánszemélyek jelezhetik a családsegítést nyújtó szolgáltatóknak, intézménynek, ha segítségre szoruló családról, személyről szereznek tudomást.

A kapott jelzés alapján a családsegítést nyújtó szolgáltató, intézmény feltérképezi az ellátási területen élő szociális és mentálhigiénés problémákkal küzdő családok, személyek körét, és személyesen felkeresve tájékoztatja őket a családsegítés (céljáról, tartalmáról).

A családsegítés keretében biztosítani kell

- a) a szociális, életvezetési és mentálhigiénés tanácsadást,
- b) az anyagi nehézségekkel küzdők számára a pénzügyi, természetbeni ellátásokhoz, továbbá a szociális szolgáltatásokhoz való hozzájutás megszervezését,
- c) a családgondozást, így a családban jelentkező működési zavarok, illetve konfliktusok megoldásának elősegítését,
- d) közösségfejlesztő, valamint egyéni és csoportos terápiás programok szervezését,
- e) a tartós munkanélküliek, a fiatal munkanélküliek, az adósságterhekkel és lakhatási problémákkal küzdők, a fogyatékkal élők, a krónikus betegek,

a szenvedélybetegek, a pszichiátriai betegek, a kábítószer-problémával küzdők, illetve egyéb szociálisan rászorult személyek és családtagjaik részére tanácsadás nyújtását,

f) a családokon belüli kapcsolaterősítést szolgáló közösségépítő, családterápiás, konfliktuskezelő mediációs programokat és szolgáltatásokat, valamint a nehéz élethelyzetben élő családokat segítő szolgáltatásokat.

A családsegítés keretében végzett tevékenységnek – a szolgáltatást igénybe vevő érdekében, mások személyiségi jogainak sérelme nélkül – a szükséges mértékig ki kell terjednie az igénybe vevő környezetére, különösen családjának tagjaira. **Kiskorú személyre a családsegítés akkor terjedhet ki**, ha

- a kiskorú családtagjának ellátása a családsegítés keretében indult, és
- a kiskorú érdekei – a gyermekjóléti szolgáltatás igénybevétele nélkül – e szolgáltatás keretében is megfelelően biztosíthatók.

Az ellátás igénybevétele **térítésmentes**.

1.5. Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás

A jelzőrendszeres házi segítségnyújtás a saját **otthonukban élő, egészségi állapotuk és szociális helyzetük miatt rászoruló, a segélyhívó készülék megfelelő használatára képes időskorú vagy fogyatékos személyek**, illetve pszichiátriai betegek részére az önálló életvitel fenntartása mellett felmerülő krízishelyzetek elhárítása céljából nyújtott ellátás.

A jelzőrendszeres házi segítségnyújtás keretében biztosítani kell

- az ellátott személy segélyhívása esetén az ügyeletes gondozónak a helyszínen történő haladéktalan megjelenését,
- a segélyhívás okául szolgáló probléma megoldása érdekében szükséges azonnali intézkedések megtételét,
- szükség esetén további egészségügyi vagy szociális ellátás kezdeményezését.

1.6. Közösségi ellátások

1.7. Támogató szolgáltatás

1.8. Utcai szociális munka

1.9. Nappali ellátás

2. Szakosított ellátások

A szociális gondoskodást igénylő személyek egy részének az alapellátás keretében nem biztosítható a szükséges mértékű segítség. E személyek részére a szakosított ellátási formákat kell megszervezni, illetve a települési önkormányzatoknak gondoskodni kell a hozzájutás feltételeiről. Mivel a szakosított ellátások többsége helyben nem szervezhető, **a települési önkormányzatoknak rendelkezniük kell azon információkkal**, hogy hol, milyen intézménytípusok működnek és igénybevételek hogyan lehetséges. A települési **önkormányzat felelősége az, hogy a területén**

élő lakost valóban az állapotának megfelelő intézmény típusba helyezze el. Vannak olyan esetek, amikor nem a beutalás, hanem a **szerződéskötés** a járható út. Például valamelyik nem állami szervvel szerződést köt a lakosság ellátása érdekében. Ilyenek lehetnek: egyházi jogi személyek, társadalmi szervezetek, alapítványok, közalapítványok, közhasznú társaságok illetve egyéni és társas vállalkozások, ha személyes gondoskodást nyújtó közfeladatot látnak el. Ekkor nekik is jár kogensen a normatív állami hozzájárulás, amennyiben megfelelnek az államiakra előírt feltételeknek.

A tartós bentlakásos elhelyezést nyújtó intézmények igénybevétele során vizsgálni kell a jövedelmi vagy a gondozásra, ápolásra való **rászorultságot**.

2.1. Ápolást, gondozást nyújtó intézmények

- idősek otthona
- fogyatékos személyek otthona
- pszichiátriai betegek otthona
- szenvedélybetegek otthona
- hajléktalanok otthona

2.2. Rehabilitációs intézmények

- pszichiátriai, illetve szenvedélybetegek intézménye
- fogyatékosok rehabilitációs intézménye
- hajléktalanok rehabilitációs intézménye

2.3. Átmeneti elhelyezést nyújtó intézmények:

- időskorúak gondozóháza;
- fogyatékos személyek gondozóháza;
- pszichiátriai betegek átmeneti otthona;
- szenvedélybetegek átmeneti otthona;
- éjjeli menedékhely;
- hajléktalan személyek átmeneti szállása;
- bázis-szállás.

2.4. Lakóotthonok

- fogyatékos személyek lakóotthona
- pszichiátriai betegek lakóotthona
- szenvedélybetegek lakóotthona

3. A személyes gondoskodás megszervezésére köteles szervek

Az alapellátás körébe tartozó ellátások közül az étkeztetés és a házi segítségnyújtás igénybevételenek lehetőségét **valamennyi településen** biztosítani kell.

A törvény részletesen rögzíti, hogy **milyen lakosságnagyság mellett, melyik ellátási formát köteles az önkormányzat** fenntartani.

A települési önkormányzat köteles biztosítani

- étkeztetést,
- házi segítségnyújtást,
- állandó lakosainak számától függően az alább felsorolandó szociális szolgáltatásokat,

- a szociális szolgáltatásokhoz - különös tekintettel a családsegítéshez - való hozzáférést.

Az a települési önkormányzat, amelyiknek területén

- a) kétezer főnél több állandó lakos él, családsegítést,
- b) háromezer főnél több állandó lakos él, az a) pont szerinti alapszolgáltatást és idősek nappali ellátását,
- c) tízezer főnél több állandó lakos él, az a)-b) pont szerinti alapszolgáltatásokat, jelzőrendszeres házi segítségnyújtást és a b) pontban nem említett nappali ellátást,
- d) harmincezer főnél több állandó lakos él, az a)-c) pont szerinti szociális szolgáltatásokat és átmeneti elhelyezést nyújtó ellátást,
- e) ötvenezer főnél több állandó lakos él, az a)-d) pont szerinti szociális szolgáltatásokat és utcai szociális munkát köteles biztosítani.

4. Az ellátottjogi képviselő⁷⁹

Az ellátottjogi képviselő a **személyes gondoskodást nyújtó alap- és szakosított ellátást** biztosító intézményi elhelyezést igénybevevő, illetve a szolgáltatásban részesülő részére nyújt segítséget jogai gyakorlásában. Működése során tekintettel van a személyes adatok kezeléséről és védelméről szóló 1997. évi XLVII. törvény rendelkezéseire.

A személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmény vezetője az ellátottakat tájékoztatja az ellátottjogi képviselő által nyújtható segítségadás lehetőségéről, az ellátottjogi képviselő elérhetőségéről.

A képviselő feladatai

- a) megkeresésre, illetve saját kezdeményezésre tájékoztatást nyújthat az ellátottakat érintő legfontosabb alapjogok tekintetében, az intézmény kötelezettségeiről és az ellátást igénybevevőket érintő jogokról,
- b) segíti az ellátást igénybevevőt, törvényes képviselőjét az ellátással kapcsolatos kérdések, problémák megoldásában, szükség esetén segítséget nyújt az intézmény és az ellátott között kialakult konfliktus megoldásában,
- c) segít az ellátást igénybevevőnek, törvényes képviselőjének panaszra megfogalmazásában, kezdeményezheti annak kivizsgálását az intézmény vezetőjénél és a fenntartónál,
- d) a jogviszony keletkezése és megszűnése, továbbá az áthelyezés kivételével eljárhat az intézményi ellátással kapcsolatosan az intézmény vezetőjénél, fenntartójánál, illetve az arra illetékes hatóságnál, és ennek során - írásbeli meghatalmazás alapján - képviselheti az ellátást igénybevevőt, törvényes képviselőjét,
- e) az intézmény vezetőjével történt előzetes egyeztetés alapján tájékoztatja a szociális intézményekben foglalkoztatottakat az ellátottak jogairól, továbbá ezen jogok érvényesüléséről és a figyelembevételéről a szakmai munka során,
- f) intézkedést kezdeményezhet a fenntartónál a jogszabálysértő gyakorlat megszüntetésére,
- g) észrevételt tehet az intézményben folytatott gondozási munkára vonatkozóan az intézmény vezetőjénél,
- h) amennyiben az ellátottak meghatározott körét érintő jogsértés fennállását észleli, intézkedés megtételét kezdeményezheti az illetékes hatóságok felé,
- i) a korlátozó intézkedésekre, eljárásokra vonatkozó dokumentációt megvizsgálhatja.

Az ellátottjogi képviselő e célra létrehozott szervezet keretében működik.

A képviselő **jogosult**

⁷⁹ 1993. évi III. tv. 94/K.§

- ✓ a szociális szolgáltató vagy intézmény működési területére belépni,
- ✓ a vonatkozó iratokba betekinteni,
- ✓ a szolgáltatást végző dolgozókhoz kérdést intézni.

Az ellátottjogi képviselő **köteles** az ellátást igénybevevőre vonatkozó és tudomására jutott orvosi titkot megtartani, és az ellátást igénylő személyes adatait a vonatkozó jogszabályok szerint kezelni.

VII. A FOGLALKOZTATÁS ELŐSEGÍTÉSE ÉS A MUNKANÉLKÜLIEK ELLÁTÁSA⁸⁰

1. A foglalkoztatást elősegítő támogatások

Ezek a foglalkoztatás aktív eszközei. Az első két ellátás a munkavállaló számára biztosít olyan szolgáltatásokat, amelyek a munkaerő-piacon javítja a pozíciójukat.

A többi támogatási forma a munkaadó számára biztosít forrásokat ahhoz, hogy a meglévő munkahelyeit meg tudja tartani, illetve, hogy azokat bővítse. Ezek többségéhez pályázat útján juthatnak a munkáltatók és csak limitált ideig (1, legfeljebb 2 évig) finanszírozza ezeket a Munkaerőpiaci Alap⁸¹.

1.1. Munkaerőpiaci szolgáltatások

1.2. Képzések elősegítése

Képzési támogatásként adható:

- keresetkiegészítés vagy keresetpótló juttatás,
- a képzéssel kapcsolatos költségek megtérítése;
- aki gyes-ben, gyet-ben, illetőleg tgys-ben, gyed-ben vagy ápolási díjban, rehabilitációs járadékban részesül, valamint a rendelkezésre állási támogatásra jogosult álláskereső részére az általános iskolai végzettség megszerzéséhez, vagy a szakképzés megkezdéséhez, a külön jogszabályban meghatározott bemeneti kompetenciák megszerzéséhez szükséges képzésben történő részvételhez a képzéssel kapcsolatos költségek megtérítése.

A keresetkiegészítés a képzést megelőzően elért átlagkereset és a képzés alatt elért kereset különbözetéig terjedhet.

A keresetpótló juttatás összege nem lehet alacsonyabb a megállapításakor hatályos kötelező legkisebb munkabér 60 százalékánál, és nem haladhatja meg a megállapításakor hatályos kötelező legkisebb munkabér összegét. Az álláskeresési támogatás, vállalkozói járadék folyósítása alatt megkezdett, az állami foglalkoztatási szerv által támogatott képzés időtartamára, a képzésben résztvevő személy részére keresetpótló juttatás a képzésnek – az álláskeresési támogatás, vállalkozói járadék folyósítási időtartamának lejártát követő – időtartamára állapítható meg.

1.3. Foglalkoztatás bővítését szolgáló támogatások

A munkaadó részére külön jogszabályban meghatározott hátrányos helyzetű személy munkaviszony keretében történő foglalkoztatásához a **munkabér és járuléka legfeljebb ötven százalékának**, megváltozott munkaképességű személy esetében legfeljebb hatvan százalékának megfelelő összegű támogatás nyújtható, legfeljebb egy évi időtartamra.

1.4. Közhasznú munkavégzés támogatása

A munkaadó részére a **foglalkoztatásból eredő közvetlen költség legfeljebb 70 százalékáig** terjedő mértékű támogatás nyújtható.

⁸⁰ 1991. IV. tv. a foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról

⁸¹ A MUNKAERŐPIACI ALAP részei

- Munkanélküliek Szolidaritási Alapja
- Foglalkoztatási Alap
- Szakképzési Alap
- Rehabilitációs Alap
- Bérgarancia Alap

1.5. Önfoglalkoztatás támogatása**1.6. Munkahelyteremtés és munkahelymegőrzés****1.7. A foglalkoztatáshoz kapcsolódó járulékok átvállalása****1.8. A megváltozott munkaképességű személyek foglalkoztatásának támogatása****1.9. Munkaerőpiaci programok támogatása****1.10. Egyes általánostól eltérő foglalkoztatási formák támogatása****2. Álláskeresők támogatása**

Ezek a foglalkoztatás passzív eszközei. A szabályozásukra jellemző a folyamatos szigorítás a jogosultsági feltételekben, valamint az egyre rövidülő idejű ellátás biztosítása. A cél az, hogy csak átmenetileg kerüljön sor az igénybevételükre, amíg újra munkát nem talál a személy.

2. 1. Az álláskeresési járadék**2.1.1. A jogosultak köre**

- álláskereső,
- álláskeresővé válását megelőző 4 éven belül legalább 365 nap jogosultsági idővel rendelkezik,
- rokkantsági, baleseti rokkantsági nyugdíjra nem jogosult, továbbá táppénzben nem részesül,
- munkát akar vállalni, de önálló álláskeresése nem vezetett eredményre, és számára az állami foglalkoztatási szerv sem tud megfelelő munkahelyet felajánlani.

Megfelelő munkahely:

a) az álláskereső képzettségi szintjének, vagy az állami foglalkoztatási szervezet által felajánlott és a képzettségi szintnek megfelelő képzési lehetőség figyelembevételével megszerezhető képzettségének, illetőleg az általa utoljára legalább hat hónapig betöltött munkakör képzettségi szintjének megfelel, vagy az általa utoljára legalább hat hónapig ellátott egyéni, illetőleg társas vállalkozói tevékenység képzettségi szintjének megfelel,

b) egészségi állapota szerint az álláskereső a munka elvégzésére alkalmas,

c) a várható kereset az álláskeresési járadék összegét, illetőleg – amennyiben az álláskeresési járadék összege a kötelező legkisebb munkabérnél alacsonyabb – a kötelező legkisebb munkabér összegét eléri,

d) a munkahely és a lakóhely közötti naponta — tömegközlekedési eszközzel — történő oda és visszautazás ideje a három órát, illetve tíz éven aluli gyermeket nevelő nő és tíz éven aluli gyermeket egyedül nevelő férfi álláskereső esetében a két órát nem haladja meg. (megváltozott munkaképességű esetében a két órát nem haladja meg.)

e) az álláskereső foglalkoztatása munkaviszonyban történik.

Az álláskereső részére rövid időtartamú munkalehetőség is felajánlható.

2.1.2. Az álláskeresői járadék mértéke

A járadék alapja

- álláskeresővé válását megelőző négy naptári negyedévben munkaerőpiaci járulékalapja (a továbbiakban: járulékalap) havi átlagos összegének alapulvételével kell kiszámítani
- ha álláskeresővé válást megelőző négy naptári negyedévben több munkaadóval állt munkaviszonyban, akkor a valamennyi munkaadónál elért járulékalapja alapján kell kiszámítani
- Megelőző négy naptári negyedévi járulékalap hiányában a járadék számításának alapja a négy naptári negyedévnél rövidebb időszakban elért járulékalap havi átlagos összege, de legfeljebb az álláskeresővé válást megelőző év utolsó napján érvényes kötelező legkisebb munkabér havi összege.

Az egy napra járó álláskeresői járadék alapja az álláskereső havi átlagkeresetének harmincad része.

A járadék összege

- A folyósítás első szakaszában – amely a folyósítási időtartam feléig, de legfeljebb 91 napig terjed – a járadékalap 60 százaléka. (A folyósítás első szakaszában az álláskeresői járadék összegének alsó határa megegyezik a kötelező legkisebb munkabér – az álláskeresői járadékra való jogosultság kezdő napján hatályos – összegének 60 százalékaival, felső határa pedig az így megállapított összeg kétszeresével.)
- A folyósítási időtartam második szakaszában az álláskeresői járadékra való jogosultság kezdő napján hatályos kötelező legkisebb munkabér 60 százaléka.
- Amennyiben az átlagkereset az álláskeresői járadék alsó határánál alacsonyabb, az álláskeresői járadék a folyósítási idő mindkét szakaszában az átlagkeresettel megegyező összeg.
- Az álláskeresői járadéknak a megszüntetését követő 90 napon belül történő ismételt megállapítása esetén alsó határként a kötelező legkisebb munkabérnek a korábbi jogosultság kezdő napján hatályos legkisebb összege 60 százalékat kell figyelembe venni.

2.1.3. Az álláskeresői járadék folyósításának időtartama

Az álláskeresői járadék folyósításának időtartama attól függ, hogy az álláskeresővé válást megelőző négy év alatt mennyi ideig állt munkaviszonyban. (A munkaviszony időtartamába nem számítható be a munkaviszonynak az az időtartama, amely alatt az álláskereső álláskeresői járadékban részesült.)

A négyéves időtartam meghosszabbodik a következő időtartamokkal, vagy azok egy részével, ha ezen időtartamok alatt munkaviszony nem állt fenn, vagy az álláskereső jogosultsági időnek minősülő vállalkozói tevékenységet nem folytatott:

- a) a sor-, valamint tartalékos katonai szolgálat, továbbá a polgári szolgálat,
- b) a keresőképtelenséggel járó betegség,
- c) a beteg gyermek ápolására táppénzes állomány,

- d) a terhességi-gyermekágyi segély, a gyermekgondozási díj, a gyermekgondozási segély folyósítása,
- e) a rehabilitációs járadék, a rokkantsági és a baleseti rokkantsági nyugdíj, a rendszeres szociális járadék, az átmeneti járadék, továbbá a bányászok egészségkárosodási járadéka folyósításának,
- f) az előzetes letartóztatás, a szabadságvesztés, a javító-nevelő munka, a szigorított javító-nevelő munka és az elzárás büntetés,
- g) az ápolási díj és a gyermeknevelési támogatás folyósítása, valamint
- h) a nappali tagozaton történő tanulmányok folytatásának időtartamával.

Az álláskeresési járadék folyósítási idejének kiszámítása során öt nap jogosultsági idő egy nap járadékfolyósítási időnek felel meg. Ha a kiszámítás során töredéknapp keletkezik, a kerekítés szabályait kell alkalmazni.

Az álláskeresési járadék folyósításának **leghosszabb időtartama 270 nap**.

A folyósításának kezdő napja

- az állami foglalkoztatási szervezet (illetőleg annak kirendeltségénél) történő jelentkezés napja,
- ha a munkaviszonyt az álláskeresővé válást megelőző 90 napon belül a munkavállaló rendes felmondással, továbbá a munkáltató rendkívüli felmondással szüntette meg, a járadék a megszüntetett munkaviszony megszűnését követő 90 nap elteltével folyósítható, tekintet nélkül arra, hogy az álláskeresési járadék folyósításához szükséges feltételekkel rendelkezik.

A folyósítási idő számítása szempontjából a jogosultsági idő csak egyszer vehető figyelembe.

2.1.4. Az álláskeresési járadék folyósításának megszüntetése és szünetelése

Meg kell szüntetni az álláskeresési járadék folyósítását, ha az álláskereső

- a) kéri,
- b) álláskeresési járadékban részesül, és törlik a nyilvántartásból,
- c) rokkantsági, baleseti rokkantsági nyugdíjra válik jogosulttá,
- d) kereső tevékenységet folytat,
- e) olyan képzési lehetőséget fogad el, amelynek során a mindenkor kötelező legkisebb munkabér összegét elérő rendszeres támogatásban részesül,
- f) oktatási intézmény nappali tagozatán folytat tanulmányokat,
- g) meghalt,
- h) az álláskeresési járadék folyósítási idejét kimerítette.

Szüneteltetni kell az álláskeresési járadék folyósítását, ha az álláskereső

- a) terhességi-gyermekágyi segélyre, gyermekgondozási díjra, illetőleg gyermekgondozási segélyre való jogosultságának megállapítását jelenti be,
- b) előzetes letartóztatásban van, szabadságvesztés, elzárás büntetését tölti, kivéve ha a szabadságvesztés-büntetését pénzbüntetés átváltoztatása miatt állapították meg,
- c) közhasznú munkavégzés alatt,
- d) rövid időtartamú, legfeljebb kilencven napig tartó kereső tevékenységet folytat, feltéve, hogy bejelentési kötelezettségének eleget tett,
- e) keresetpótló juttatásban részesül.

Szüneteltetni kell az álláskeresési járadék folyósítását azokra a napokra, amelyeken az álláskeresési járadékban részesülő személy az alkalmi munkavállalói könyv szerint munkát végzett. Az állami foglalkoztatási szervezet kirendeltsége ebben az

esetben az álláskeresői járadékot – erről szóló külön határozat nélkül – a munkavégzés napjaira járó álláskeresői járadék összegével csökkentett összegben folyósítja.

2.2. Álláskeresői segély

Ez az ellátás az öregségi nyugdíjazás előtt legfeljebb öt éves időtartamra szólhat, ha tartósan álláskereső személyről van szó, aki járadékot fizetett és elegendő szolgálati idővel rendelkezik.

2. 3. Költségtérítés

Az álláskereső részére járó járadék vagy segély megállapításával, valamint a munkahelykereséssel kapcsolatos (ideértve a lakóhelyétől a az állami foglalkoztatási szervhez történő oda- és visszautazást, valamint az állami foglalkoztatási szerv által kezdeményezett foglalkozás-egészségügyi szakvélemény beszerzéséhez szükséges utazást is), a tömegközlekedési eszköz igénybevételével felmerült indokolt helyközi utazási költséget meg kell téríteni. Jogszabály az álláskereső részére az itt felsorolt okokból felmerült, indokolt helyi utazási költségek megtérítéséről is rendelkezhet.

3. Munkaerőpiaci járulék

2010. január 1-től a Tbj.⁸² által szabályozott járulékfizetési kötelezettség terheli a foglalkoztatót és a munkavállalót.

A foglalkoztató a munkavállaló (biztosított) után a társadalombiztosítási járulékalap alapulvételével **1% munkaerő-piaci járulékot** köteles fizetni.

A munkavállaló (biztosított) **1,5% egyéni munkaerő-piaci járulékot** fizet.

⁸²1997. évi LXXX. tv. a társadalombiztosítás ellátásaira és a magánnyugdíjra jogosultakról, valamint e szolgáltatások fedezetéről

5/2003. (II. 19.) ESZCSM rendelet

a magasabb összegű családi pótlékra jogosító betegségekről és fogyatékoságokról

A családok támogatásáról szóló 1998. évi LXXXIV. törvény (a továbbiakban: Cst.) 51. §-ának *b*) pontjában kapott felhatalmazás alapján a következőket rendelem el:

1. § (1) A magasabb összegű családi pótlék igényléséhez – függetlenül attól, hogy a családi pótlékra való igény bejelentésével egyidejűleg, vagy már folyósított családi pótlék esetén kerül benyújtásra – igazolást kell csatolni arról, hogy a tizennyolc évesnél fiatalabb gyermek az *1. számú mellékletben* felsorolt betegségek, illetőleg fogyatékoságok valamelyikében szenved.

(2) A betegség vagy fogyatékoság fennállásáról, illetve annak hiányáról szóló igazolást – a *2. számú melléklet* szerinti rendben – gyermekklinika, gyermekszakkórház, kórházi gyermekosztály, szakambulancia, szakrendelő vagy szakgondozó intézmény szakorvosa (a továbbiakban együtt: szakorvos) adja ki.

(3) Ha a (2) bekezdés szerinti szakorvos az igénylő lakóhelye, tartózkodási helye szerinti megyében nem található, akkor az Állami Népegészségügyi és Tisztiorvosi Szolgálat területileg illetékes megyei intézete által kijelölt szakorvos is jogosult a betegség vagy fogyatékoság fennállásáról, illetve annak hiányáról szóló igazolás kiadására.

(4) A gyermek kezelése során az alapellátás illetékes orvosa, illetve a gyermeket ellátó szakorvos felhívja a figyelmet a magasabb összegű családi pótlék igénylésének lehetőségére.

2. § (1) A szakorvos az igazolást szakvéleménye alapján, – a *3. számú melléklet* szerinti formanyomtatványon – kettő példányban állítja ki.

(2) Az igazolás egy példánya a szakorvosnál marad. A másik példányt az ellátást igénylőnek kell átadni azzal, hogy azt a Cst. 35. §-ának (1) bekezdésében meghatározott igényelbíráló szervhez (a továbbiakban: igényelbíráló szerv), illetve – a 4. § szerinti felülvizsgálat kezdeményezése esetén – a megyei gyermekgyógyász szakfőorvoshoz nyújtja be.

(3) Az igazolás kiadásához szükséges formanyomtatvány térítésmentes. A formanyomtatvány előállításáról és a szakorvoshoz történő továbbításáról a Magyar Államkincstár, illetve területi szerve gondoskodik.

3. § (1) A szakorvos az igazolás I. pontját tölti ki

a) első vizsgálat esetén, amennyiben azt állapítja meg, hogy a gyermek – tartós betegsége, illetve súlyos fogyatékosága miatt – a Cst. 4. §-ának *fa)* pontjában foglaltaknak megfelel, illetőleg

b) a (2) bekezdés szerinti felülvizsgálat esetén, amennyiben azt állapítja meg, hogy a gyermek állapotában nem állt be olyan kedvező változás (javulás, gyógyulás), amelynek alapján a családi pótlékra jogosult a továbbiakban nem tarthat igényt a magasabb mértékű ellátásra.

(2) Az igazoláson a szakorvos jelzi a legközelebbi – legkorábban egy, legkésőbb öt év múlva esedékes – felülvizsgálat (a továbbiakban: rendszeres felülvizsgálat) időpontját, illetőleg az állapot véglegességének tényét.

(3) A szakorvos az igazolás II. pontját tölti ki első vizsgálat esetén, amennyiben azt állapítja meg, hogy a gyermek – tartós betegség, illetve súlyos fogyatékoság hiányában – a Cst. 4. §-ának *fa)* pontjában foglaltaknak nem felel meg.

(4) A szakorvos az igazolás III. pontját tölti ki, ha a rendszeres felülvizsgálat alkalmával azt állapítja meg, hogy a gyermek állapotában olyan kedvező változás (javulás, gyógyulás) állott be, amelynek alapján a családi pótlékra jogosult a továbbiakban nem tarthat igényt a magasabb mértékű ellátásra.

4. § (1) A 3. § (3)–(4) bekezdésében foglaltak szerint kiadott igazolás esetén az igénylő az igazolás kiállítását követő 15 napon belül kérheti a szakvélemény felülvizsgálatát a gyermek állandó lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes megyei gyermekgyógyász szakfőorvostól.

(2) Szakvélemény felülvizsgálatára irányuló eljárást a gyermek állandó lakóhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes megyei gyermekgyógyász szakfőorvosnál az igényelbíráló szerv is kezdeményezhet.

(3) A megyei gyermekgyógyász szakfőorvos a felülvizsgálati eljárása során új igazolást állít ki.

4/A. § (1) A Cst. 7. § (1) bekezdésének *d)* pontjában meghatározott személy akkor jogosult a magasabb összegű családi pótlékra, ha az Országos Rehabilitációs és Szociális Szakértői Intézet (a továbbiakban: ORSZI) elsőfokú szakértői bizottságának szakvéleménye szerint 18. életévének betöltése előtt munkaképességét legalább 67%-ban elvesztette, illetve legalább 50%-os mértékű egészségkárosodást szenvedett.

(2) Az igénylő kérelmére vagy hivatalból indult eljárásban az igényelbíráló szerv beszerzi az (1) bekezdésben foglalt szakvéleményt, és ennek alapján dönt a jogosultságról.

(3)¹ Ha az igényelbíráló szerv a kérelmet elutasítja, az erről szóló határozat alapjául szolgáló szakvéleményt – az igénylőnek a határozat kézhezvételétől számított 15 napon belül az igényelbíráló szervhez benyújtott fellebbezése alapján – az ORSZI másodfokú szakértői bizottsága vizsgálja felül.

5. § (1) Ez a rendelet a kihirdetését követő 8. napon lép hatályba.

1. számú melléklet az 5/2003. (II. 19.) ESZCSM rendelethez

A magasabb összegű családi pótlékra jogosító betegségek és fogyatékoságok

A) 1. Anyagcsere és endokrin betegségek

1. Phenylketonuria és egyéb enzim betegségek (laboratóriumiilag igazolt, különleges diétát igénylő esetek, pl. laktóz érzékenység).

2. Cukorbetegség (diabetes mellitus).

3. Egyéb súlyos endokrin és anyagcsere betegségek.

A)2. Anyagcsere és gasztroenterológiai betegségek

1. Coeliákia

2. Dermatitis herpetiformis Dühring, lineáris IgA dermatózis

3. Mucoviscidosis

¹ A 4/A. § (3) bekezdése a 37/2007. (XII. 22.) SZMM rendelet 20. § (2) bekezdésével megállapított szöveg.

4. Krónikus gyulladáshoz vezető bélbetegségek (M. Crohn, colitis ulcerosa)
5. Gastroesophagealis reflux betegség, amely intraesophagealis pH-méréssel és endoszkopos vizsgálattal egyaránt igazolt, valamint 6 hónapnál hosszabb gyógyszeres kezelést igényel
6. Egyéb súlyos gasztroenterológiai betegségek (pl. terheléssel igazolt táplálékfehérje-allergia, mely 2 éves kor felett is fennáll)

B) Kardiológiai betegségek

1. Veleszületett szívhibák közül
 - a) a műtét előtti esetek, ha a keringési elégtelenség csak gyógyszeres kezeléssel küzdhető le,
 - b) az extracorporalis szív-műtétet indokló esetek, a műtét után egy évig,
 - c) a maradványtünetekkel járó, gyógyszeres vagy egyéb kezelésre szoruló műtét utáni esetek,
 - d) a cyanosissal járó kórképek,
 - e) a műtétet igénylő, balszívfél obstructioval járó kórképek (műtét előtt, valamint műtét után legalább egy évig),
 - f) a maradványtünetekkel járó, intervenciós kardiológiai beavatkozást igénylő esetek.
2. Tartós gyógyszeres kezelést igénylő ritmuszavar.
3. Gyulladáshoz vezető szívbetegségek (carditis, endocarditis, többszörösen kiújuló pericarditis).
4. Cardiomyopathiák.
5. Szívtranszplantációra váró, illetve azon átesett szívbeteg gyermekek.
6. Kombinált gyógyszeres kezelést igénylő hypertonia.

C) Vesebetegségek

1. Kétoldali vese dysplasiák, hypoplasiák.
2. Nephrosis – szindróma (a kezelés befejezése után 3 évig).
3. Chronikus pyelonephritis.
4. Recidiváló pyelonephritisek húgyúti rendellenességek talaján (amennyiben műtéti korrekció nem lehetséges), illetve vesico-ureteralis reflux-szal járó esetekben.
5. Progresszív glomerulonephritis.
6. Renovascularis (malignus) hypertoniák.
7. Idült veseelégtelenség.
8. Tartós gyógyszeres kezelést igénylő tubulopathiák.
9. Egyéb krónikus, műtétet igénylő obstruktív uropathiák, a végleges műtéti megoldásig és/vagy a teljes gyógyulásig.
10. Vesetranszplantációra váró, illetve azon átesett vesebeteg gyermekek.

D) Immunopathológiai kórképek

1. Rheumatoid arthritis.
2. Systemás lupus erythematosus.
3. Egyéb súlyos autoimmun kórképek.
4. Primer immunhiányos betegségek (Átmeneti IgG hiány esetén nem indokolt a jogosultság!).
5. AIDS (szerzett immunhiányos betegség) laboratóriumiilag igazolt, a Szent László Kórház Gyermek Immunológiai Ambulancia által is gondozott esetek.

6. Splenectomy utáni állapot.

E) Haematológiai kórképek

1. A vérzés, alvadás, valamint a vérsejtek képzésének és pusztulásának súlyos, krónikus zavarai.
2. Csontvelőátültetés.

Restitutio ad integrum gyógyulás esetén a gyógyszeres kezelés befejezésétől számított 5 évig, egyéb esetekben 18 éves korig.

F) Rosszindulatú daganatok, illetve leukémiák

Rosszindulatú betegség esetén a kezelés időtartamára, és az azt követő 5 évig. Tartós szövődmény vagy károsodás esetén 18 éves korig.

G) Pulmonológiai kórképek

1. A gyermekkori aszthma bronchiale krónikus formái, ha a beteg preventív, folyamatos gyulladáscsökkentő terápiára és/vagy rendszeres szakgondozásra szorul.
2. Krónikus, tartósan jelentős mértékű, csökkent légzésfunkcióval járó obstruktív és/vagy restriktív pulmonológiai elváltozások, továbbá hörgőtükrözéssel, és/vagy képző eljárással igazolt, a légzőrendszer funkcióját befolyásoló légúti fejlődési rendellenességek, anatómiai eltérések, immotilis cilia szindróma.
3. Hét éven aluliaknál súlyos, ismételt obstruktív légzészavarral járó kórképek, melyek gyakori kórházi kezelést igényelnek és a recidivák veszélye miatt a gyermek közösségbe nem adható.

H) Neurológiai betegségek

1. Gyermekközösségben elhelyezhető, de gyakori epilepsziás rohamok, magatartási zavar miatt gyakran hosszabb otthoni megfigyelést, pihenést igénylő epilepsziás betegek, akik felügyelete, ápolása miatt a családtagok kénytelenek a munkájuktól távol maradni.
2. Gyógyszerrel részben beállítható epilepsziások, akiknek havonta átlagosan legalább egy rohamuk van.
3. Progresszív degeneratív (neurometabolikus) folyamatok.
4. Incontinenciát okozó meningo-myelocèle.
5. A központi és perifériás ideg- és izomrendszer recidiváló, súlyos betegségei, melyek maradványtünetekkel gyógyulnak, illetve csak remissióba kerülnek (pl. Sclerosis multiplex, polyneuritis, polyomyositis).
6. Trauma, sérülés következtében elvesztett beszédképesség: aphasia, dysphasia.

I) Bőrgyógyászati betegségek

1. Psoriasis vulgarisból, atopiás dermatitisből, ichtyosisból vagy más dermatozisból kialakuló erythroderma, epidermolytikus hyperkeratosis.

2. Langerhans sejtes histiocytosis. Xeroderma pigmentosum.
3. Epidermolysis bullosa simplex (kiterjedt forma) és dystrophica.
4. Súlyos kiterjedt bőrgyógyászati kórképek (1 éven túl gyógyulók vagy csak remissióba hozhatók) a betegek naponta többszöri kenőcsös kezelést, kötözést igényelnek.

J) Egyéb krónikus betegségek, illetve fejlődési rendellenességek

A végleges (esetleg műtéti) megoldásig, amelyek gyógyulása egy éven belül nem várható, illetve mindaddig, amíg a gyermek gondozása különös terhet okoz.

K) Érzékszervi fogyatékoságok

1. Vakok és gyengénlátók

Akiknek látóélességét távolra mindkét oldalon 0,3-nál rosszabbnak minősítette a szemészeti vizsgálat, illetve akiknél központi idegrendszeri károsodás talaján centrális látászavar alakult ki és az illető aliglátó.

2. Siketek és nagyothallók

Akiknek hallásküszöb értéke mindkét oldalon a beszédfrekvenciákon 40 dB felett van és ezt audiológiai állomás igazolta.

L) Mozgásszervi fogyatékoságok

1. Egy végtag vagy egy jelentős szegmentjének hiánya. Veleszületett vagy szerzett végtaganomáliák, ha tartós funkciózavarral járnak.

2. A központi idegrendszer sérüléseire visszavezethető súlyos mozgászavarok, bénulások.

3. A gerincoszlop és a mellkas deformitása, amely erősen károsítja a támasztó és mozgató funkciókat vagy légzési, illetve keringési zavart okoz, amely miatt a betegség különleges gyógykezelést igényel, ha műtét (műtét után 1 évig) vagy éjjel-nappal fűző viselése szükséges (a viselés ideje alatt).

4. Achondroplasia.

5. Aki a mozgásszervi fogyatékosága következtében korának megfelelő önálló életvitelre képtelen, szükséges helyzetváltoztatásaihoz segítségre van szüksége, állandó terápiára és orvosi gondozásra szorul, ellátása a szülő részéről fokozott gondozást igényel.

M) Értelmi fogyatékoság

1. A súlyos halmozottan fogyatékosok (BNO kód F73).

2. Középsúlyos fokban fogyatékosok (BNO kód F71–F72).

Akiknek IQ pontja 20–49 között határozható meg, olyan teszttel, amelynek átlaga 100-nál van, és standard deviációja 15.

N) Pervazív fejlődési zavarok

1. Autizmus

2. Mutizmus

O) Pszichiátriai betegségek

Elmebetegség és súlyos magatartási zavar, melynek okán a gyermek közösséget, nevelési és oktatási intézményt – ide nem értve a speciális közösség, illetve nevelési és oktatási intézmény esetét – önmaga és a közösség veszélyeztetése miatt nem látogathat.

P) Többszörös és összetett betegségek

Többszörös és összetett betegségek, melyek együttesen felelnek meg a rendeletben meghatározott feltételeknek.

Q) Neonatológiai utóképek

1. 1500 gramm születési súly alatt 3 éves korig különös betegség nélkül.
2. A központi vagy perifériás idegrendszer perinatálisan, illetve újszülöttkorban elszenvedett súlyos, maradványtünetekkel gyógyult károsodásai.
3. Bronchopulmonális dysplasia.

2. számú melléklet az 5/2003. (II. 19.) ESZCSM rendelethez

A) 1. Anyagcsere és endokrin betegségek	Endokrinológus szakorvos Gyermek gasztroenterológus szakorvos
A) 2. Anyagcsere és gasztroenterológiai betegségek	Gyermek gasztroenterológus szakorvos, gyermekpulmonológus szakorvos
B) Kardiológiai betegségek	Csecsemő- és gyermekkardiológus szakorvos
C) Vesebetegségek	Nephrológus, urológus szakorvos
D) Immunopathológiai kórképek	Speciális szakorvos
E) Haematológiai kórképek	Haematológus szakorvos
F) Rosszindulatú daganatok, illetve leukémiák	Gyermek leukémia- és tumorcentrumok szakorvosa
G) Pulmonológiai kórképek	Gyermekpulmonológus szakorvos
H) Neurológiai betegségek	Gyermekneurológus szakorvos
I) Bőrgyógyászati betegségek	Bőrgyógyász szakorvos
J) Egyéb krónikus betegségek, illetve fejlődési rendellenességek	Speciális szakorvos
K) Érzékszervi fogyatékoságok	Gyermekszemész szakorvos, csecsemő- és gyermek fül- orr-gégész szakorvos, audiológus szakorvos
L) Mozgásszervi fogyatékoságok	Speciális szakorvos
M) Értelmi fogyatékoság	Különböző szakértői bizottságok szakorvosai
N) Pervazív fejlődési zavarok	Speciális szakorvos
O) Pszichiátriai betegségek	Speciális szakorvos
P) Többszörös és összetett betegségek	Érintett szakorvosok
Q) Neonatológiai utóképek	Neonatólógus szakorvos, gyermekneurológus szakorvos

3. számú melléklet az 5/2003. (II. 19.) ESZCSM rendelethez

tartósan beteg, illetőleg súlyosan fogyatékos gyermekről

Igénylő neve:	Szül.: <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> év <input type="text"/> <input type="text"/> hó <input type="text"/> <input type="text"/> nap
Lakcím: <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	TAJ-száma: <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> – <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> – <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>
Gyermek TAJ-száma: <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> – <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> – <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	Szül.: <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/> év <input type="text"/> <input type="text"/> hó <input type="text"/> <input type="text"/> nap

I. Szakorvos állítja ki!

Gyermek neve:

Anyja neve:

Igazolom, hogy a fent nevezett gyermek – tartós betegsége, illetve súlyos fogyatékosága miatt – a családok támogatásáról szóló 1998. évi LXXXIV. törvény 4. §-ának *fa*) pontjában foglaltaknak megfelel.

Diagnózis:

Betűjele:

Számjele:

Fenti betegség, súlyos fogyatékoság a kiállítás dátumát megelőzően legalább 2 hónapon keresztül

Fennállt

nem állt fenn.

– Következő felülvizsgálat időpontja: év hó nap

– Az állapot véglegessége folytán rendszeres felülvizsgálat nem szükséges.

Kiállítás dátuma:

P. H.

.....
szakorvos

intézményi bélyegző helye

II. Szakorvos állítja ki!

Gyermek neve:

Anyja neve:

A fent nevezett gyermek – tartós betegség, illetve súlyos fogyatékoság hiányában – a családok támogatásáról szóló 1998. évi LXXXIV. törvény 4. §-ának *fa*) pontjában foglaltaknak nem felel meg.

Kiállítás dátuma:

P. H.

.....

szakorvos

intézményi bélyegző helye

III.**Szakorvos állítja ki!**

Gyermek neve:

Anyja neve:

Igazolom, hogy a fent nevezett gyermek tartós betegsége, illetve súlyos fogyatékosága – állapotjavulás, illetve gyógyulás miatt – a kiállítás dátumától nem felel meg a családok támogatásáról szóló 1998. évi LXXXIV. törvény 4. §-ának *fa*) pontjában foglalt feltételeknek.

Kiállítás dátuma:

P. H.

.....

szakorvos

intézményi bélyegző helye

TÁJÉKOZTATÓ

Az igazolást gyermekklinika, gyermekszakkórház, kórházi gyermekosztály, szakambulancia, szakrendelő vagy szakgondozó intézmény szakorvosa (a továbbiakban: szakorvos) adja ki.

A szakorvos az igazolás I. pontját tölti ki

a) első vizsgálat esetén, amennyiben azt állapítja meg, hogy a gyermek – tartós betegsége, illetve súlyos fogyatékosága miatt – a családok támogatásáról szóló 1998. évi LXXXIV. törvény 4. §-ának *fa*) pontjában foglaltaknak megfelel, illetőleg

b) a rendszeres felülvizsgálat esetén, amennyiben azt állapítja meg, hogy a gyermek állapotában nem állt be olyan kedvező változás (javulás, gyógyulás), amelynek alapján a családi pótlékra jogosult a továbbiakban nem tarthat igényt a magasabb mértékű ellátásra.

A szakorvos az igazolás II. pontját tölti ki első vizsgálat esetén, amennyiben azt állapítja meg, hogy a gyermek – tartós betegség, illetve súlyos fogyatékoság hiányában – a családok támogatásáról szóló 1998. évi LXXXIV. törvény 4. §-ának *fa*) pontjában foglaltaknak nem felel meg.

A szakorvos az igazolás III. pontját tölti ki, ha a rendszeres felülvizsgálat alkalmával azt állapítja meg, hogy a gyermek állapotában olyan kedvező változás (javulás, gyógyulás) állott be, amelynek alapján a családi pótlékra jogosult a továbbiakban nem tarthat igényt a magasabb mértékű ellátásra.

Ezt az igazolást a családi pótlékra való igény bejelentését vagy – már folyósított családi pótlék esetén – az igazolás kiállítását követő 15 napon belül a családi pótlékot folyósító szervnél le kell adni, illetőleg felülvizsgálati kérelem esetén a megyei gyermekgyógyász szakfőorvosnak be kell mutatni.

Ha a szakorvos olyan igazolást állít ki, amelynek alapján az ellátást igénylő nem tarthat igényt, illetőleg a továbbiakban nem tarthat igényt a magasabb összegű családi pótlékra, az igénylő az igazolás kiadását követő 15 napon belül kérheti a szakvélemény felülvizsgálatát a gyermek állandó lakhelye, ennek hiányában tartózkodási helye szerint illetékes megyei gyermekgyógyász szakfőorvostól.

A tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos gyermek után járó magasabb összegű családi pótlék annak a hónapnak a végéig jár, ameddig a betegség, súlyos fogyatékoság fennállását igazolták.

Ha a tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos gyermek után – állapotának javulása miatt – a magasabb összegű családi pótlék már nem jár, a magasabb összegű ellátásra való jogosultság megszűnését követő hónaptól a családi pótlékot új összeggel kell folyósítani, feltéve, hogy az ellátásra való jogosultság egyébként fennáll.